

JURIDISK FORENING'S AARBOG

FOR

VINTEREN 1907-1908

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG
FOR FORENINGENS MEDLEMMER

KJØBENHAVN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1908

I. Foreningen.

Generalforsamling

afholdtes Mandag den 30. September 1907.

Overretssagfører *Mich. Carlsen* dirigerede.

Overretssagfører *David* aflagde Beretning om det forløbne Aar. Medlemsantallet var nu 336 mod 335 det foregaaende Aar ved samme Tid. Medlemsantallet havde i April og de nærmest forudgaaende Maaneder været oppe paa 341. Der havde i Aarets Løb været afholdt 5 Møder, nemlig i Oktober, December, Januar, Februar og Marts. De paa Mødeaftenerne afholdte Foredrag var følgende:

Oktober: Fhv Retsformand *Madvig*: Om Højesterets Ordning.

December: Professor *H. Munch-Petersen*: Administrations- eller Domstolsafgørelsen.

Januar: Hs. Eksc. norsk Minister, Dr. juris & phil. *Hagerup*: Det psykologiske Grundlag for Retten.

Februar: Højesteretsagfører *C. B. Henriques*: Om Rettens Pleje.

Marts: Folketingsmand, Dr. polit. *L. V. Birch*: Lovforslaget om Arveafgift.

Regnskabet balancerede med 3042 Kr. 15 Øre. Regnskabsaaret begyndte med en Beholdning fra det foregaaende Aar af 316 Kr. 62 Øre og endte med en Beholdning af 1013

Kr. 27 Øre. Regnskabet var revideret af Foreningens Revisor,
Overretssagfører *Bentzen*.

Der gaves Decharge for Regnskabet.

Den afgaaende Bestyrelse genvalgtes. Overretssagfører
Bentzen genvalgtes til Revisor.

Generalforsamlingen hævet.

•

II. Møderne.

(refererede af Assistent i Justitsministeriet *O. Haack* og Assistent i Kultusministeriet *K. Glahn*).

Om Husmandslovgivningen.

Foredrag d. 8. Oktober 1907 af Folketingsmand, Overretssagfører *C. Zahle*.

I Tiden forud for det 18. Aarhundredes store Landbo-reformer var der i Danmark ikke Plads for nogen stor Husmandsstand. Godsernes Jorder dyrkedes af Hovbønderne, der tillige selv passede deres egen Fæstejord og selv udrettede det — ikke meget store — Arbejde, som udførtes herpaa; de faa daværende Husmænd vare mest ret velstillede Haandværkere og lignende, som til deres Fæstehuse havde Græsningsret i Byens Overdrev og maaske havde faaet overladt en Stump af Bymarken, men som intet Hartkorn besad og derfor ikke svarede nogen Del af Hartkornets Tynger, navnlig var de helt fri for Hoveri. De vare derfor paa en Maade bedre stillede end Gaardfæsterne og gik nødig over fra Husfæstere til Gaardfæstere, hvorom der fra det 18. Aarhundrede foreligger mange Vidnesbyrd.

Fra Struensees Tid begynder Reformerne, som baade fik Betydning for den alt eksisterende Husmandsstand og ved at skabe en hel ny saadan Stand, Landarbejderne. Naar Bymarken blev udstykket mellem Gaardmændene, vare ingen af disse tilbøjelige til at overlade Husmændene nogen Del til Dyrkning, og herfor maatte der saa sørges ved Lovgivningen:

i Stedet for den tidligere Græsningsret fik de Jord lagt til deres Huse, 3—4 Tdr. Land. For de nye Huse sørgedes der ved Bestemmelsen i Fr. $\frac{25}{3}$ 1791: i Tilfælde af vedvarende Fæstledighed kunde en Gaard nedlægges — 3: lægges til anden Bondejord, derimod ikke drives under Hovedgaardsjord — men kun mod, at der saa oprettedes 2 Pligthuse, hver med 6 Tdr. Middeljord, for hver nedlagt Gaard, hvilke Huse skulde opretholdes saaledes, hvorhos der skulde ske Indberetning til Rentekamret om, at dette var iagttaget. Først omkring 1860 begyndte man, til Skade for Pligthusene, at forsømme disse Indberetninger. Derhos skulde ethvert eksisterende Hus i den By, hvor den nedlagte Gaard laa, bringes op til et Tilliggende af mindst 3 Tdr. Middeljord. Pl. $\frac{16}{5}$ 1795 tillod derhos, at der ved Udskiftningen toges Jord fra Gaardene til at bringe Pligthusenes Tilliggende op til 3 Tdr. Land. Disse heldige Bestemmelser sikrede altsaa de bestaaende Huse en Minimumslod for at hindre Husmændene i at synke ned til en Proletariatsstilling. Hvorledes blev da Stillingen for de nye Huse, som opstod? De for Hoveriet fritagne Gaardmænd tog ivrig fat paa Dyrkningen af deres egen Jord og trængte snart til fremmed Hjælp, og ikke mindst paa Herregaardene viste Trangen til Landarbejdere sig snart. Medens i 1787 Klassen Herremænd og Gaardmænd med Husstande talte 395,730 Personer, Klassen Husmænd med Husstande 146.000, var 13 Aar senere Tallene henholdsvis 388,000 og 276.000, og i 1900 var det sidstnævnte Tal vokset til over 400,000 Personer. Havde nu Lovgivningen Øjet aabent for, hvad Udviklingen af denne Husmandsstand krævede? Nej, det kom først sent. De nye Huse fik ikke ordentligt Jordtilliggende, nogle var helt jordløse, nogle lagdes paa de sletteste Jordpletter, i Overdrev, ved Grusbanker eller Skovhegn. De stavnsbaandløste Bøndersønner flyttede ind i disse Huse, stiftede Familie og tog modig fat, men deres Kaar bleve meget svære. Man tillod Proprietærerne at tage Ugedagsarbejde for Brugen af Huset med Jord, altsaa Hoveriet om igen, Husmanden skulde endog stedse være til Raadighed for Proprietæren og maatte ikke uden hans Samtykke arbejde for andre. Afhæn-

gigheden fremmedes yderligere ved, at der ikke kunde bygges nye Boliger uden Herremændens Vilje, og at Husmændene — lige indtil 1848 — ikke maatte have nogen fremmed til Huse. Alt dette taalte Lovgivningsmagten, idet det Formaal, som trængte igennem, efterhaanden blev dette: at skaffe Arbejdskraft til Gaardene. Dette ses tydelig i Motiverne til Fr. af ³⁰/₁ 1807, der i første Linie fremhæver det Formaal: at skaffe Jorddrotterne Sikkerhed for at faa Arbejdet i rette Tid forrettet, og denne Fr. ikke blot tillader, men ordner ligefrem Pligtarbejdet. Husmanden skal under Arbejdet være »hørig og lydige«. Han skal vel som Regel tilsiges til Arbejdet med Aftensvarsel, men har dog ikke Krav herpaa i Kornhøstens Tid, ligesom han til uforudset Arbejde (f. Eks. Tangbjergning) maa møde straks efter Tilsigelse. Arbejdstiden (eksklusive Hviletid) fastsættes til 10 Timer daglig. Paa den anden Side fremhæves dog i § 4, at Husmanden ved Arbejdet skal vises til Rette »uden Haardhed«, og Fr. hjemler intet om Revselsesret overfor ham. Og dog tillagde Fortolkningen Jorddrotten saadan Ret, navnlig støttet af Ørsteds Autoritet, hvorom nærmere siden.

En uheldig Ordning blev altsaa raadende og viste snart sine skæbnsvangre Følger: et Proletariat, der tvinges til fremmed Arbejde, forarmes rask. Hertil tog Landbopolitiken intet Hensyn, Husmændene førte den usleste og ynkeligste Tilværelse, og først henimod forrige Aarhundredes Midte naa deres Klager frem. I 1835 og i 1840 fremkom der i Roskilde Stænderforsamling Andragender om Forbedring af Kaarene, henholdsvis fra en Sognefoged og fra en Proprietær, men de sloges helt ned fra Universitetsrepræsentanternes Side med Henvisninger til, at »den frie Konkurrence« og »Kontraktfriheden« ikke tillod Indgreb i disse Forhold. Men 1842 fremkommer der fra 6 Bondedeputerede et nyt Andragende, indeholdende en gribende Skildring af Husmændenes sørgelige Kaar og bestemt formulerede Ønsker: Livsfæste af Husene fordres gjort obligatorisk, Naturalhøvet afskaffet og Revselsesretten indskrænket. Ogsaa Husmændene selv var nu begyndt at røre paa sig, førte af den begavede Husmand

Peter Hansen, Lundby, af hvis Agitation der opstaar en livlig Bevægelse, navnlig blandt de sjællandske Landarbejdere. Husmændene slutter sig sammen sognevis om at indgive Petitioner, og Præsidenten i Roskilde Stænderforsamling, Prof. theol. Clausen, støtter Bevægelsen og drager til Felts mod de ovennævnte, fra Hensynet til »den frie Konkurrence« o. l. hentede Argumenter mod ad Lovgivningsvejen at ændre Husmændenes Kaar, idet han peger hen paa Neger-slavernes Emancipation og Trældommens Afskaffelse. Man imødekommer de 6 Deputeredes Andragende og nedsætter en Komité, hvis Betænkning allerede foreligger i August 1842 og gaar ud paa, at man vedblivende skal have Lov til at udleje Husene paa Tid, men dog med $\frac{1}{2}$ Aars Opsigelsesfrist, at Hoveriet og Pligtarbejdet skal indskrænkes — man vil dog lade Arbejdstiden være 12 Timer daglig! —, og at Revselsesretten vel ikke bør afskaffes, men dog ikke maa kunne anvendes overfor gifte Folk. Da Sagen kommer til Behandling i Stænderforsamlingen d. 9. Septbr. 1842, drøftes navnlig de to Spørgsmaal: Er der Fæstepligt med Hensyn til Huse, og er Revselsesretten lovhjemlet? Og her slog Ørsted et stort og vægtigt Slag mod Husmændene: med Hensyn til Spørgsmaalet, om der var Fæstetvang for Huse, hævdede han, at der ingen Hjemmel herfor fandtes i Lovgivningen, der kun talte om Gaarde; denne Slutning var næppe beføjet, Lovgivningens Tavshed forklaredes ved, at Spørgsmaalet ikke tidligere havde spillet nogen Rolle, og Fr. om Vornedfrihed af $\frac{21}{2}$ 1702 synes i alt Fald at vise, at der var Fæstepligt paa al Bondeskyld. Angaaende Revselsesretten pegede Ørsted paa, at Chr. V.s Lov hjemler Husbonden Revselsesret overfor de hans Husbondsret undergivne Personer, og at Fæstelovgivningen herfra havde unddraget Bonden selv og hans Hustru, men ingen Undtagelse gjort for Husmandsfolkene, som derfor maatte være Revselsesret underkastede; ogsaa denne Slutning er jo vrang, thi Husmanden arbejdede ikke som Tyende, men i Henhold til en indgaaet Kontrakt, som ikke hjemlede nogen Revselsesret. Hertil kommer (hvad Ørsted vidste), at da Fr.

$30/1$ 1807 var under Udarbejdelse, havde Kronprinsen udtrykkelig strøget en i Udkastet indført Bestemmelse om, at der havdes Revselsesret overfor Husmændene. Det siger sig selv, at Ørstedes Autoritet vejede tungt til i disse Spørgsmaal til Skade for Husmændene.

Set fra Samfundets Synspunkter var naturligvis Ugedagsarbejdet meget uøkonomisk. Der arbejdedes daarligt og uden Interesse, samtidig med, at Mandens Fraværelse fra Hjemmet gik udover dette og Familien, og Husmændene selv demoraliseredes paa Herregaardsmarken, hvor alle Laster snart florerede blandt dem.

Det var dog ikke Ørstedes Mening helt at ville standse Husmændenes Andragende; han vilde nok lade det komme frem for Kongen. Man rettede da først Spørgsmaal om Husmændenes Kaar til Amtmændene, og disse erklærede med en enkelt Undtagelse alle, at Husmænd og Landarbejdere havde det godt her i Landet! Peter Hansen fortsætter imidlertid sin Agitation, der fremkalder en Del Optøjer og som Følge deraf stor Skræk hos Embedsmændene, som gør Indberetninger om, at der er en farlig Bevægelse oppe. Agitationen blev drevet dels rundt i Landsbyerne og dels paa Herregaardsmarkerne under Arbejdet. D. $17/6$ 1846 forelægger Regeringen Stænderne i Roskilde et Forslag, hvori fastholdes, at man har Lov at udleje Huse, men at Opsigelse kræver $1/2$ Aars Varsel til 1. Maj, Ugedagenes Maksimum sættes til 52 foruden 12 Ekstradage, Revselsesretten fastholdes, men kun til og med Husmandens 22. Aar. D. $29/8$ 1846 afgiver Komiteen sin Betænkning over Forslaget, dens Flertal er mod at begrænse Ugedagene. Det kommer til en livlig Forhandling i Forsamlingen, idet Orla Lehman vil have Ugedage og Revselsesret helt afskaffede, og d. $10/9$ s. A. gaar Forsamlingen med til, at al Husleje skal betales med Penge, Sæd eller Varer — ikke med Arbejde. I Viborg Stænder er man længere tilbage med Forstaaelsen af disse Reformers Nødvendighed, man naar kun til at vedtage en stærk Formindskelse af Ugedagene (26×6 Ekstradage som Maksimum). I 1848 ønsker Martsministeriet

at gøre noget for Husmændene, og saa emanerer Fr. $\frac{5}{3}$ 1848, efter hvis § 5 det tillades Husmændene at tage beslægtede og besvoglede til Huse hos sig — en Reform, der fremkaldte stor Glæde. Straks efter følger Fr. $\frac{27}{5}$ s. A., der afskaffer Hoveriet for Fremtiden og giver Adgang til at faa det bestaaende Hoveri afløst samt ophæver Revselsesretten — men som paa den anden Side desværre fastslaar Retten til at udleje Husene paa Tid i Stedet for at give dem i Livsfæste. — I de følgende Aar kommer man ikke videre med Spørgsmaalet om Husmænd og Landarbejdere, idet Sindene optages af Striden om Retten til Fæstejorden, en Strid, der ved Loven af $\frac{19}{2}$ 1861 løses derhen, at Godsejerne faar Ret til at sælge Fæstegaardene til, hvem de vil, medens dog samtidig vigtige Regler gives i Fæsternes Favør: Tilbagegivelse af Tredivtedele af Indfæstningen, Erstatning for Forbedringer m. m.; desværre gjorde man ikke disse vigtige Regler anvendelige ogsaa for Husfæsterne, det naaede man med Hensyn til Godtgørelse for Forbedringer først ved Loven af $\frac{23}{5}$ 1902. Det 19. Aarhundredes Slutning viser paa et vigtigt Punkt en Tilbagegang for Husmændene derved, at Lejehusene brede sig paa Fæstehusenes Bekostning; medens der i 1848 næsten kun fandtes Fæstehuse, var der i 1902 kun 5,447 Fæstehuse mod 14,996 Lejehuse. Dog bringer Perioden ogsaa gode Love for Husmændene: Loven af $\frac{28}{5}$ 1880 om Husmandskreditforeningerne og Loven af $\frac{24}{3}$ 1899 om Jordlodder for Landarbejdere («Stats-husene»). Denne sidste Lov har dog vistnok den Fejl, at Lodderne bliver for smaa.

Vejen til Fremhjælp for Husmændene skal være den politiske Valgret, som de — mærkelig nok! — fik i fuldt Omfang 1849. Ved denne blive de en Magt, der kan kæmpe sig frem til gode Kaar. De arbejde gennem Udstykningsforeninger, Hypotekforening, Husmandsskoler, Statspræmiering

for Jordloddere Dyrkning, de ere i Færd med at danne deres egen Brandforsikringsforening; de staa rustede til at kræve lige kommunal Valgret og vil kræve Ulykkesforsikring for Landarbejdere; i de sidste Aar have de organiseret sig med et Medlemsblad, der nu har 20,000 Abonnenter.

Husmændene samle sig for selv at løse Opgaverne. Det havde været smukkere, om Initiativet til Løsningen noget tidligere var udgaaet fra Overklasserne.

Om uægte Børns Retsstilling.

Foredrag d. 28. Oktober 1907 af Politispektør *August Goll*.
med efterfølgende Diskussion.

Skønt den nyeste gældende Lov om de uægte Børns Stilling jo er saa ung, som Loven af 3. April 1900 er, indeholder det nu foreliggende, nye Lovforslag dog vidtgaende Forandringer og er navnlig Udtryk for, at Æmnet ses under en helt ny Synsvinkel: Retfærdighedstanken overfor Barnet i Stedet for — som hidtil — Barmhjertighedstanken overfor Moderen. For den ældre Lovgivning var Moderen Hovedpersonen, det var hende, Lovene efterhaanden, under stadig Modstand paa Grund af hendes »Brøde«, hjalp, og Højdepunktet ad denne Vej var naaet ved Loven af 1900. Men for den nu raadende Betragtning er det Barnet, som er Hovedpersonen, hvem Samfundet skylder at gøre Ret og Skel imod. Dette giver et helt andet Syn: med Moderens Træden i Baggrunden forsvinder »Brøde«-Spørgsmaalet, og Opgaven bliver nu — i »Barnets Aarhundrede« — at yde social Retfærdighed mod de uægte Børn. Deres Stilling er ussel, Statistikken viser en stor Dødelighedsprocent blandt dem i de første Leveaar, og viser, at en stor Procent af de straffede Mænd og de prostituerede Kvinder tilhøre deres Kategori. Aarsagen ligger ligefor: Barnets Opdragelse og Forsorg er lagt paa den økonomisk som moralsk svageste Part i Samfundet. Moderen, — ubefæstede Kvinder med slet betalt Ar-

bejde, hvilket hyppig skal forrettes udenfor det Hjem, hvor Barnet skal være —, og som af Faderen kun skulle støttes med den halve Udgift til Barnets »nødtørfelige« Ophold, normalt til dets 14., kun under ganske særlige Forhold til dets 18. Aar! Og $\frac{1}{10}$ af alle Fødsler herhjemme ere »uægte«. Det gælder da om at skaffe alle disse Børn fra deres Fødsel ind under bedre og sikrere Forhold. Børnene ere jo alle lige uskyldige!

Disse Synspunkter vil man finde i det nye Lovforslag, som — uden at stige mod et uopnaaeligt Ideal — vil give de uægte Børn Betingelser for at naa op og frem og derved skabe sig en Respekt og Agtelse, som kan ændre den nuværende Opinion overfor dem. Paa den anden Side er Forslaget dog paa flere Punkter endnu paavirket af de gamle Synsmaader og af Tanken paa Moderen og hendes Ret. Gennemgaar man de tre Hovedomraader: Barnets Underholdskrav, Paternitetsspørgsmaalet, og Arveretsspørgsmaalet, vil det ses, at paa det første Punkt dominerer Hensynet til Barnet, paa det andet Hensynet til Moderen, medens paa det tredje de to Hensyn krydses og brydes.

Forslaget bestemmer, at Kravet til Barnets Underhold skal rette sig efter Moderens Livsforhold, men nøjes ikke med det »nødtørfelige«, kræver i Stedet herfor det »forsvarlige«. I Virkeligheden er ogsaa Nødtørfighedsmaalet næsten det samme som det uforsvarlige, thi det billigste vil blive de billigste og sletteste Plejehjems Priser. Det offentlige Tilsyn har ganske vist ryddet op i Plejehjemmene, de autoriserede Hjem er ikke mere slette — men til Gengæld ret dyre, og de uautoriserede, altsaa ulovlige, Plejehjem ere alle slette og ret billige, og til dem maa Mødrene ty. Lovforslaget viser Standpunktskiftet ved at sætte Forsørgelseskravet i Forhold til Betalingen i gode Plejehjem i den Egn, hvor Barnet forses, og som Maksimum angive: almindelige gode Middelstandskaar. Ved Byrdens Fordeling mellem Forældrene forlades dernæst Halveringsprincippet, idet Forslaget forlanger, at Fordelingen skal ske efter deres økonomiske Evne. Uden denne Regel vilde man ogsaa have bevaret Uretten imod

Moderen, og man havde ikke kunnet sikre Barnets Anbringelse i et godt Plejehjem. Som Normalfordeling opstilles: Faderen $\frac{3}{5}$ af den hele Udgift, men efter Omstændighederne kan endog hele Byrden lægges paa den mest velstillede. Endvidere forlanger Forslaget af den Fader, som har Evne dertil, at han skal hjælpe Barnet opad: der kan paalægges et efter hans Forhold alene afpasset Bidrag til Barnets Skolegang og Faguddannelse, endvidere Tilskud til dets Daab, Konfirmation, Sygepleje m. m. Moderen selv kan — foruden Bidraget til Barselfærdsudgifterne — forlange Tilskud 1 Maaned før og 1 Maaned efter Fødselen, altsaa i den Tid, da hun er erhvervsudygtig. Fremdeles vil Faderens Bidrag være at sætte højere for Barnets to første Leveaar, i hvilke nemlig Plejehjemsprisen er højere, og alle Bidrag forfalde ved Terminens Begyndelse i Stedet for, som nu, ved dens Udgang. Bidragspligten ophører først definitivt med det 18. Aar, men kan nedsættes efter det 14. Om Bidragets Kapitalisering og Udbetaling i Faderens Dødsbo gives Regler omtrent som de nu gældende. — For at undgaa Affindelser overfor Moderen til Skade for Barnet bestemmes, at ingen saadan er bindende for Barnet eller dets Forsørger, medmindre den er stadfæstet af Overøvrigheden, som skal nægte Godkendelse, hvis de ovenommeldte Regler i væsentlig Grad ere tilsidesatte; Affindelsessummen bliver at indsætte i Overformynderiet eller at anvende til en Livrente, selv om Aftale er truffet med Pleje- eller Adoptivforældre.

Moderens Forældremagt gaar forud for Faderens, men overfor hende indføres der en Samfunds kontrol for at sikre, at de nye, store Bidrag virkelig komme Barnet tilgode: Plejetilsynet skal saaledes omfatte alle uægte Børn, og der kan til enhver Tid forlanges en Værge beskikket for Barnet, hvortil Moderens Slægt ikke som saadan har Fortrinsret; Kvinder kunne beskikkes som saadanne Værger. Værge skal beskikkes, bl. a. hvis Moderen ikke anvender Bidraget efter dets Bestemmelse. Værgen faar saa Forældremagten og gør Barnets Ret gældende paa alle Punkter, — undtagen med Hensyn til Arv efter Faderen, saaledes som jeg siden skal om-

tale. Værgereglerne ere et nødvendigt Supplement til den vidtgaende Bidragspligt, og maaske burde man, som i Tyskland, altid beskikke Barnet en Værge, hvortil Moderen eventuelt kunde vælges.

Barnets Krav mod det offentlige gaar ud paa, at der, naar Faderen ej betaler, udredes et »Normalbidrag«, altsaa som nu, dog med betydelige Forskelligheder, navnlig, at Faderens Udvandring eller Død ikke berøver Adgangen til Normalbidraget, og at dette i Reglen udbetales Plejeforældrene og kun under visse Omstændigheder Moderen. Dets Størrelse er ikke fastsat i Tal, men vil, da det skal fastsættes i Forhold til det Faderen normalt paalagte Bidrag, og dette, efter hvad jeg har omtalt, skal bero paa Prisen for gode Plejehjem, nødvendig komme til at beherskes af »Forsvarlighedsprincippet«. Desværre forkastedes i Fjor et Forslag om, at det mindst skulde fastsættes til $\frac{3}{5}$ af Faderens Bidrag.

Det andet Hovedpunkt er Paternitetsspørgsmaalet i Betydning af Barnets Krav paa at blive bekendt med, hvem der er dets Fader. Medens Barnets Ret til at vide, hvem dets Moder er, ubetinget tillægges Barnet, ogsaa naar det er født paa Fødselsstiftelsen, giver Udkastet ikke en tilsvarende Regel med Hensyn til Faderen, idet Paterniteten kun kan forlanges oplyst, naar der beskikkes Barnet en Værge, eller der har maattet udredes Normalbidrag. Her burde man efter min Formening være gaaet langt videre, den nye Ydelsespligt er saa vidtgaende, at den burde suppleres med en Adgang for Barnet til at faa at vide, hvor dets Chancer ligge. Ellers kunne samvittighedsløse Forældre enes om at lade Ydelserne glide i Moderens Lomme uden at komme Barnet tilgode, og det er en alvorlig Læk i Systemet, naar Moderens Tavshed saaledes kan købes. I Folketinget blev det udtalt, at hvis flere kunde være Fædre, gik det dog ikke an at forlange de flere opgivne, eller overlade Moderen at vælge mellem dem. Men dette sidste gaar Udkastet jo netop selv ud fra, som siden skal ses. Den virkelige Grund til at nægte Barnet denne Kundskab har snarere været et Hensyn til de gode Mødre, til at skaane

deres Følelser; jeg tænker mig, at man har ræsonneret saaledes: Moderen maa kunne holde skjult, hvem hun har hengivet sig til. Men saa smukt dette Ræsonnement i og for sig er, saa holder det ikke Stik, naar Hengivelsen har faaet Følger, thi da maa Barnets Ret træde i forreste Række. Dette store Spørgsmaal blev drøftet for lidt i Rigsdagen, hvor man talte meget mere om et andet Punkt: Barnets Ret til at bære Faderens Navn. Dette er jeg netop en Modstander af. Vel kan en Regel herom bidrage til, at Faderen faar en nyttig Følelse af Ansvar overfor Barnet; men dette kan vist naas tilstrækkelig ved, at han er vidende om, at hvor Barnets Daabsattest kommer frem, bliver hans Navn kendt; han vil da være interesseret i, at Barnet undgaar Straf, Prostitution osv. — med andre Ord, Retten til at kende Faderens Navn vil her være ligesaa virksom som en Adgang for Barnet til at bære det. Og Navneretten har en væsentlig Ulæmpe: Barnet faar en Attest som uægte Barn, hvoraf kan flyde Pine og Ulykke for det i Skole og paa Værksted; der sættes herved et langt værre Skel mellem ægte og uægte Børn end det, der var sat ved den ophævede Bestemmelse i D. L. 2—5—4. Derfor anser jeg det for godt, at Lovforslaget ikke giver Barnet Ret til Faderens Navn.

Paternitetsprocessen ordnes væsentlig som nu, dog er der nogle Forskelligheder. Saaledes er Faderens Død, Udvandring eller Fraværelse ingen Hindring for Sagsanlæg (ved hans sidste Værneting), hvorunder Moderen, hvis hendes Sigelse bestyrkes, kan stedes til at afgøre Sagen ved sin Ed; hun vil saaledes i alle Tilfælde kunne skaffe sig Normalbidraget hos det offentlige. Herved overflødiggøres i det væsentlige Adgangen til at anvende det i Udkastet hjemlede Gældsfængsel overfor Faderen, som vil udvandre, og en saadan Adgang vil da kun faa Betydning for det offentlige og i Forholdet til dette vistnok være for ekstraordinært vidtgaaende. Bestemmelserne herom kan derfor vistnok uden Skade udelades. Fremdeles skal den udenfor Ægteskab besvangrede Kvinde kunne anlægge Sagen straks efter Besvangrelsen for at faa Faderskabet afgjort, og i Henhold til Dommen ind-

kræve Bidragene terminsvis forud, altsaa straks efter Barnets Fødsel, hvorved hun hjælpes over den Tid, da hun ikke kan klare sig selv. Mindre heldig er formentlig Reglen om, at den som Fader indklagede Mand saavel som Fattigvæsenet under Processen kan fordre indkaldt alle dem, som kunne være Fader, for at de alle kunne dømmes in solidum (dog med indbyrdes Regres); til Oplysning i saa Henseende kan der endog anstilles en offentlig Politiundersøgelse. Dette fører let til Chikane mod og Skandalisering af Moderen, og Frygten herfor kan afholde de hæderlige Mødre fra at anlægge Sag, hvilket jo vil gaa ud over Barnet. Og gøres de flere »mulige Fædre« solidarisk ansvarlige ogsaa overfor Moderen, sættes der jo ligefrem en Præmie paa Usædelighed. Det vilde formentlig være heldigere at holde paa den nugældende faktiske Regel, at »exceptio plurium« normalt ikke kommer i Betragtning.

Det tredje Hovedpunkt er Spørgsmaalet om Arveret. For mig er det, om Barnet faar Arveret efter Faderen, ikke et Hovedpunkt. En saadan Arveret maatte begrundes paa det ideelle Krav, at Faderen bør etablere Samliv med sit Barn, og vil han ikke dette — eller kan det ikke, fordi han er gift — bør han ved Arv delvis skadesløsholde Barnet. Det retsstiftende maa altsaa være Faderens Slægtskab med sit Barn, ikke hans Kønsforbindelse med Moderen. Og af Synspunktet følger saa, at Arven maa være Tvangsarv.

Udkastets Regler ere imidlertid ikke i Overensstemmelse hermed; det fastsætter en hel Del Begrænsninger for Adgangen til Arv. En Del af disse er forstaaelige under Hensyn til den store Forandring, Indførelsen af en saadan Arveadgang overhovedet er: Arv nægtes saaledes, naar Moderen tidligere udenfor Ægteskab har avlet Børn med en anden end det paagældende Barns Fader, naar Barnet er avlet ved Faderens Ægteskabsbrud, og naar Faderen efterlader ægte Barn, som er ældre end det uægte. Fremdeles er der kun Adgang til Arv, naar det kan antages, at »Faderen« virkelig er Fader, altsaa ikke, hvis Moderen paa Undfangelsestiden har

staaet i Forhold til andre (altsaa modsat af, hvad der gælder om Adgangen til Underholdsbidrag). Har Barnet herefter Arveret, er Arven Tvangsarv og ligesaa fuld som ægte Barns. Men i Virkeligheden er Arveretten belastet med flere, mindre rimelige Betingelser: For det første har Barnet jo, som før omtalt, ikke Krav paa at vide, hvem dets Fader er, og herved kan Arveadgangen altsaa være lukket for det; endvidere er Adgangen betinget af Moderens Vilje, Barnet kan nyde Underholdsbidrag, og det kan være in confesso, hvem dets Fader er, uden at det dog kan faa Arv, naar Moderen ikke vil det, thi kun hun — og end ikke den beskikkede Værge — kan anlægge det særlige Søgmaal, som hertil kræves, og Beviset skal føres ved hendes Ed paa, at hun ikke paa Undfangelsestiden har haft med andre at gøre. Af »Arveret« for Barnet bliver der herefter ikke reelt meget tilbage! Og dør Moderen eller Faderen inden Arveretssøgmaalet er gennemført, er Adgangen helt tabt. Den tabes derhos i alle Fald 2 Aar efter Barnets Fødsel, saa der er ingen Mulighed for, at det selv, naar det vokser til, skulde kunne hævde sit Arvekrav. Dette er formentlig forkert og ubegrundeligt: ét er, at det altid — under de givne Betingelser — vil være vanskeligt at gennemføre Beviset for Arveadgangen uden Moderens Bistand, noget ganske andet bliver dog, som Udkastet gør, helt at lade Moderens Forgødtbefindende kunne afskære Barnets Arvemulighed. Er dette sket af Hensynet til Moderens mulige Ønske om at skjule sit Forhold til flere, saa gælder — som før ved Spørgsmaalet om Barnets Krav paa at vide, hvem dets Fader er, hævdet — dette Hensyn ikke, naar Forholdet har faaet Følger; og et saadant Hensyn er derhos sikkert overflødigt, Barnets Værge vilde fornuftigvis ikke insistere paa et Søgmaal, naar Moderen paa Forhaand erklærede, at hun havde staaet i Forhold til flere paa Undfangelsestiden. — Præscriptionsfristen for Arvesøgmaalet (2 Aar efter Fødslen) begrundes ved, at Faderen ikke i for lang Tid bør være udsat for Pengeafpresning. Heri ligger en skæbnsvanger Sammenblanding af Moderens og Barnets Stilling: Naar Retten skal være en Ret for Barnet, bliver jo Moderens Aftaler med Fa-

deren dette uvedkommende, hvilket vil være det bedste Mid- del mod at saadanne Aftaler, fremtvungne ved Trusler eller frivillig, overhovedet indgaas, og saa svinder den anførte Be- tænkkelighed. Barnet skal have Retten, fra dets Fødsel til dets Død, Værgen bør eventuelt kunne anlægge Sagen, som ikke skal være bunden til en Præscriptionsfrist, Bevissystemet bør være frit og Moderens Ed kun et subsidiært Afgørelsesmiddel, der eventuelt kunde følge efter en offentlig Politiundersøgelse til Oplysning om, hvorvidt hun kan antages at have staaet i Forhold til flere paa Undfangelsestiden. Her, hvor dette Spørgs- maal netop er Generalincidenspunktet, lader den offentlige Undersøgelse sig forsvare, medens den er forkastelig ved Paternitetsspørgsmaalet, hvor *exceptio plurium* jo i Virkelig- heden i Forhold til Barnet er irrelevant. Desuagtet hjemler Udkastet Politiundersøgelsen i det sidste Tilfælde, ikke i det første, hvor Moderens Ed er Alfa og Omega, uagtet netop i Spørgsmaal af denne Art om Arveretten, hvor Formuer kan staa paa Spil, Moderens Ed selvfølgelig er et ganske over- ordentlig skrøbeligt Værn mod Misbrug. Maaske burde man begrænse Arveretten saaledes, at den ikke havdes, naar blot Moderens Forhold i den ommeldte Henseende var gjort objek- tivt tvivlsomt.

I Udkastets Form kan Arveadgangen let gøre Fortræd. Men til Trods for denne og andre Mangler er Udkastet paa mange Punkter saa godt, at man maa ønske og haabe, at det snarest bliver ophøjet til Lov.

Herredsfuldmægtig Svend Bentzon var i det væsentlige enig med Foredragsholderen i, at Forslaget bør gennemføres til Lov, og i, at Synspunktet for Betragtningen af de uægte Børn er undergaaet et Skifte. Det er dog snarere et retlig- retfærdigt end et social-retfærdigt Synspunkt, der nu gør sig gældende, en Tendens mod at stille ægte og uægte Børn lige, samt — hvad man ikke bør underkende — et Ønske om at fremme Sædeligheden, særlig for Mændene ved at paalægge dem det fulde Ansvar ved at sætte Børn i Verden. — Overfor Foredragsholderens Bemærkninger om »*exceptio plurium*« be-

mærkede Taleren, at Praksis nu ikke er fast: i Øjeblikket kan Kvinden vistnok faa alle de »mulige Fædre« indkaldt og dømt in solidum, en Adgang, som virker ligesaa demoraliserende som, hvad Udkastet foreslaar. Og Chikane mod Moderen, Skandalisering af hende, vil jo være mulig, naar der haves indbyrdes Regres mellem de flere Mænd. — Taleren fremhævede særlig stærkt det ønskelige i, at der sikres Barnet Kundskab om, hvem der virkelig er dets Fader, ikke blot om, hvem der er forpligtet som Fader, allerede i Kraft af den ideelle, »teoretiske« Interesse, ethvert Barn har og maa have i saa Henseende, ligesom en saadan Adgang til Kundskab i Virkeligheden er et nødvendigt Supplement til Arveadgangen. Paterniteten bør derfor straks fastslaas af det offentlige; under en fri Bevisbedømmelse kan Paternitetsprocessen ske som en offentlig Politiumdersøgelse, men under en bunden Bevismaade kan en slig Undersøgelse kun være et Hjælpemiddel under en privat Politisag. Efter Forslaget vil man kunne være nødt til at sætte 3 Søgmaal i Gang, medens fornuftigvis Paternitets-, Underholds- og Arveretsspørgsmaalet bør afgøres under eet. Taleren fandt Forslagets Arveretsbestemmelser meget underlige, han kunde ej heller gaa med til Foredragsholderens Tanke om, at det skulde være nok til at nægte Barnet Arveret, at Moderens »Uskyldighed« var gjort tvivlsom: Naar det er bevist, at den paagældende har haft Samleje med Moderen paa Undfangelsestiden, maa han i alle Relationer staa som Fader, indtil han godtgør, at hun har staaet i Forhold til andre, og i Mangel af fuldt Bevis bør det gaa til Moderens Ed.

Professor juris Viggo Bentzon gjorde opmærksom paa, at Forslagets Værgeregler maaske kom i nogen Uoverensstemmelse med Værgereglerne i Lovforslaget om Kvinders Retsstilling og i Børneloven, og hævdede overfor de omstridte Arveretsregler, at det vilde være Synd, om det meget værdifulde, som Forslaget iøvrigt indeholdt, skulde stanses af Hensyn hertil. Taleren kunde som en Slags »politisk Handel« ønske, at vi straks fik Reglerne om Underholdspligtens Udvidelse samt en Ret for Barnet til at vide sin Faders Navn,

mod til Gengæld foreløbig helt at stryge Adgangen til Arv efter Faderen.

Overretssagfører Oppenheim paaviste ved et Eksempel, at Forslagets Regler i visse Tilfælde vilde kunne stille det uægte Barn bedre end samme Faders ægte Barn.

Foredragsholderen hævdede overfor Herredsfuldmægtig Bentzon, at det nu i første Linie var et socialt Synspunkt, der anlagdes overfor Spørgsmaalet, og at han helst saa »exceptio plurium« afskaaret. Den af Professor Bentzon antydede »politiske Handel« kunde ogsaa han ønske. Overfor Overretssagfører Oppenheim hævdede han, at man maatte se paa det normale, og da ægte Børn gennemgaaende opdrages under Kaar, der svarer til »gode Plejehjemsforhold«, maatte det være Opgaven at skaffe de uægte Børn lignende Kaar.

Overretssagfører Amdrup betonedede, at Adgangen til at benytte »exceptio plurium« var indsat med nøje Overlæg, af Hensyn til Forslagets drakoniske Krav paa Underhold og for at værne mod de stadig stedfindende Misbrug fra Barne-mødrenes Side.

Kriminalretsassessor Cold fandt Reglen i § 16 om, at den udvandrede Barnefader kunde søges ved sit sidste Værneting her i Riget, noget besynderlig, idet han saaledes vilde kunne dømmes som udebleven, uden at vide noget om hele Sagen.

Endnu fremsattes kortere Bemærkninger af *Foredragsholderen* og *Herredsfuldmægtig Bentzon*.

Den islandske Opfattelse af det statsretlige Forhold mellem Island og Danmark.

Foredrag den 11. December 1907 af Professor. Dr. phil. *Finnur Jonsson*.

I Aaret 1855 offentliggjorde den islandske Politiker Jon Sigurdsson en Afhandling om det statsretlige Spørgsmaal, som er mit Æmne i Aften, som Modskrift mod en Afhandling af Prof. I. E. Larsen, og hans Udtalelser heri kan endnu siges at staa som gyldigt Udtryk for Islændernes Opfattelse af det historisk-statsretlige Forhold. Selv bemærker J. Sigurdsson, at han for sit personlige Vedkommende helst ser Forholdet mellem Danmark og Island ordnet efter rent praktiske Hensyn. Idet jeg fuldtud slutter mig til denne sidste Udtalelse, skal jeg gaa over til at meddele en kort Oversigt over den historisk stedfundne Betragtning af Spørgsmaalet fra islandsk Side; de islandske politiske Krav have altid været begrundede paa de historiske Forhold.

I Aarene 1262—64 underkastede Island sig den norske Konge Hakon den Gamle ved en Overenskomst, der flere Gange ved Kongeskitter er fornyet, og som endnu eksisterer. I denne gik Islænderne ind paa at yde livsvarig Skat og aflægge Ed til Kongen mod at nyde Fred og islandske Love; tillige bestemtes der, hvor mange Skibe, der skulde gaa fra Norge til Island (6 i de to første Sommere, siden, som Kongen og de bedste Bønder enedes om, senere bestemtes, at de 6 Skibe skulde gaa hver Sommer), der skulde ikke mere betaales den gamle Afgift »Landøre«; en Jarl gik Islænderne ind paa at

have, »saalænge han er tro mod Eder og holder Fred med os« (kun én Jarl har fungeret, i det 13. Aarhundrede en Islænder); sluttelig love Islænderne, at de og deres Arvinger ville holde al Troskab, saalænge Pagten holdes fra Kongens og hans Arvingers Side, men brydes den, »skulle de være løste«. — Dette Forhold mellem Norges Konge og Island maa vel nærmest — som af den norske Historiker P. A. Munch ogsaa udtalt — betegnes som en Personalunion. Som nævnt, skulde Islænderne fremdeles nyde islandsk Lov; da Magnus Lagabøter fik samlet en fælles Lovkodex for hele Norge, vilde han gjerne have et lignende Værk for Island, og efter at han med islandsk Bistand havde udarbejdet en Lovbog, blev den vedtaget 1281 af Altinget — altsaa af Islands normale Lovgivningsmagt. Denne »Jonsbok« er dog ingenlunde helt igennem identisk med den norske Landslov, idet den indeholdt flere særlige islandske Bestemmelser, hentede fra de gamle Fristatslove. Naar Munch hævder, at ved denne Lov skete Forandringen fra Personal- til Real-Union, da benægter den islandske Opfattelse bestemt denne Betragtningens Rigtighed. Forholdene vedbleve uforandrede, Embedsmændene vare Islændere, Altinget vedblev at være Lovgivningsmagt osv.

Da Norge gik sammen med Danmark, fulgte Island med, uden at herved skete nogen Forandring i Stillingen, Island hørte under den danske Konge i hans Egenskab af Konge i Norge. Iøvrigt kan jeg ikke dvæle videre ved de historiske Forhold i de følgende Aarhundreder, men skal omtale den næste store Begivenhed, der indtraf, nemlig Enevældens Indførelse i Danmark 1660. Kongens Ønsker, som i 1662 forelagdes Altinget, vare som bekendt Indførelse dels af Arvekongedømmet og dels af Enevoldsmagten. Mod det første havde Altinget intet at indvende, thi saaledes havde ogsaa det norske Kongedømme fra Harald Haarfagres Tid været; det andet Punkt tog Islænderne først Stilling til, da Kongens Befuldmægtigede, Henrik Bjelke, var kommen derop (han kom først, efter at Altinget var sluttet det Aar) og havde sammenkaldt et Møde af Biskopper og andre ansete Mænd; man var paa dette Møde uvillig til at føje Kongen heri; først da

Bjelke forsikrede om, at det ikke var Meningen, at islandsk Lovgivning og Privilegier og Stillingen i det hele skulde forandres. — efter nogle i den sidste Tid fremdragne Oplysninger skal han ogsaa have anvendt nogle Trudslers —, underskrev man Enevoldsakten, dog med nogen Reservation. Men det Afkald paa Altingets Lovgivningsmagt, som her blev givet, gaves *kun* overfor Kongen, *ikke* overfor nogen anden dansk Myndighed, og der skete herved ikke en Inkorporation eller overhovedet nogen Forandring i Landets statsretlige Stilling overfor Danmark. I de følgende 20—30 Aar skete der heller ingen Forandring, men fra Slutningen af det 17. Aarhundrede begyndte den Forvirring paa Lovomraadet, der i Løbet af det 18. Aarhundrede stadig tiltog, saa at faa eller ingen vidste, hvad der var Lov i Landet. Landets Forarmelse ved flere Nationalulykker svækkede ogsaa den politiske Sans; dog bestod Altinget som dømmende Myndighed paa Tingvellir indtil 1788, da det sidste Møde holdtes her; i 1800 oprettedes der i Stedet for en Landsøverret i Reykjavik. — I 1843 genoprettedes Altinget, nu som raadgivende Institution, det holdt sit første Møde i 1845 og derpaa hvert andet Aar; allerede fra 1830 var den politiske Sans atter vaagnet, og der rettedes nu Petitioner til Kongen om at tage Hensyn til Islændernes politiske Ønsker navnlig med Hensyn til deres Medbestemelsesret, naar det gjaldt Landets fremtidige Forfatningsform. Som Svar herpaa kom Rescr. af 23. Septbr. 1848 med Kongens Udtalelse af den Hensigt, at de Grundbestemmelser, som med Hensyn til Islands særegne Forhold maatte være nødvendige for at ordne denne Landsdels forfatningsmæssige Stilling i Riget, ikke skulde endelig vedtages, før efter at Islænderne i en egen Forsamling derover ere hørte, hvorom det fornødne skulde blive forelagt Altinget ved dets næste ordentlige Sammenkomst. Det erkendtes altsaa her, at der forelaa særlige Forhold med Krav paa særlig Ordning. Sagen blev imidlertid ikke foretaget i det næste Alting, og det trak ud til 1851, da det saakaldte »Nationalmøde« holdtes i Reykjavik, hvor hele Sagen skulde behandles. Her forelagde Grev Trampe paa Kongens Vegne et Forslag i 60 §§, hvortil

var knyttet den danske Grundlov in extenso og Meningen var, at det hele uden videre skulde vedtages; herved maatte det forudsættes, at Grundloven altsaa ikke eo ipso gjaldt for Island, en Betragtning, som stadig er gjort gældende fra islandsk Side og støttes ved, at Grundloven ikke var bekendtgjort i Landet. Islænderne ønskede imidlertid ikke at acceptere in extenso den danske Grundlov, idet flere af dens Bestemmelser uimodsigelig ikke kunde vedkomme Island, og de ansaa det for uheldigt at overlade til et Skøn, hvad der paa et saa vigtigt Omraade skulde gælde eller ikke gælde som Lov. Iøvrigt skulde Island ifølge Regeringsforslaget blive et Slags Amt i det danske Rige og have Repræsentanter i den danske Rigsdag (4 i Folketinget, 2 i Landstinget), dog saaledes, at Altinget skulde bestaa ved Siden af. Forsamlingen udarbejdede da selv et helt Forfatningsforslag med følgende Hovedbestemmelser: Konge og Arvefølge fælles med Danmark, hvad yderligere skulde være fælles. afgøres ved Overenskomst; Islands Navn optages i Kongens Titel; Grundlovens §§ 4—7 og 9—17 gælde; Island skal have en Ombudsmand (hvilket blot var et andet Navn for Minister), en Islænder, valgt af Kongen, som har Sæde og Stemme i Statsraadet; Island deltager i Forhold til dets Folkemængde og Formue i Omkostningerne ved de fælles Sager og udreder en Sum, der engang for alle fastsættes af Konge og Alting; islandske Mænd ansættes som Ministre i selve Landet; Ombudsmanden fremfører islandske Forslag for Kongen og Altinget; i ikke-fælles Anliggender er Lovgivningsmagten hos Konge og Alting, der har 1 Kammer med 36 folkevalgte Medlemmer; Domsmagten er helt indenlandsk, altsaa uden at være undergivet Danmarks Højesteret. — Fremsættelsen af dette Forslag — som i alt væsentligt endnu er det islandske Program — betragtedes af Grev Trampe som et revolutionært Skridt, og han afbrød ret brutalt Forsamlingen. Dette blev Signalet til en Kamp, der kom til at vare de følgende 20 Aar, lige til Lovene af 1871 og 1874 kom. De følgende Alting rettede flere Henvendelser til Kongen, og i 1867 forelagdes der da et Forslag fra Regeringen: Island er en uadskillelig Del af Danmarks Rige;

rev. Grundlovs §§ 1, 4—8 gælde; de fælles Anliggender opregnes; en af de danske Ministre skal være Minister for Island, under ham sorterer en Landsstyrelse, bestaaende af en eller flere paa Island bosatte Mænd. — Mange fandt, at dette Forslag betegnede et stort Fremskridt; men Altinget fremsatte atter et selvstændigt Forslag, hvori der til Betegnelsen af Island som »en uadskillelig Del af Danmarks Rige« føjedes »med særskilte Landsrettigheder«, hvorhos der krævedes en islandsk Minister i København og en Landsstyrelse, bestaaende af en eller flere Personer, bosatte paa Island, den skulde paa Kongens Vegne have Styrelsen af alle Landets Særanliggender. Der opnaedes intet Resultat, lige saa lidt som i 1869, da et nyt Regeringsforslag forkastedes af Altinget. Kærnen i Islands Krav var Fordringen om et helt selvstændigt indenlandsk Statsstyre i alle Landets Særanliggender, men i denne Kamp var der aldrig Spørgsmaal om Løsrivelse fra Danmark.

Endelig ordnede saa det danske Ministerium og Rigsdagen paa egen Haand Forholdet ved Lov af 2. Januar 1871 om Islands forfatningsmæssige Stilling i Riget — en Lov, der af nogle betragtedes som ensbetydende med et Statskup. Denne Lov optager i § 1 den nævnte ønskede Tilføjelse »med særlige Landsrettigheder«, behandler i § 3 de særlige Anliggender (de fælles omtales ikke), og ordner i § 5 det finansielle Spørgsmaal. — Islænderne har aldrig villet anerkende Loven, og de følgende Aar vare stærkt bevægede. Paa Altinget i 1873 fremkom et islandsk Forfatningsforslag, idet man alternativt hermed bad Kongen — som jo paa Island var enevældig — ordne Forfatningsforholdet, under Henvisning til den Aaret efter indtræffende 1000-Aars-Fest. Saa udkom da Loven af 5. Januar 1874, hvorved Altinget atter fik Lovgivningsmagt, et stort Fremskridt, fra hvilket ogsaa den store Fremgang i Landet daterer sig. Men Regeringsformen blev ikke heldig: Minister for Island vedblev en af de danske Ministre at være; Landshøvdingembedet, som var oprettet i 1873, blev det lokale Bindeled mellem Altinget og Ministeren i København, og denne Stilling kunde have været udrustet

med den meste Magt; men det blev omvendt. Ministeren var den raadende og nægtede jævnlig at erhverve Kongens Underskrift paa de af Altinget vedtagne Love — og dette vakte med Rette Harme hos Altinget, der bedst maatte kende Landets Tarv; Landshøvdingens Stilling viste sig ofte ret betydningsløs.

Saa i 1881 begyndte den anden politiske Kampperiode, som egentlig vedvarer endnu.

De islandske Hovedkrav ere stadig de samme: indenlandsk Styrelse af Islands Særanliggende, men Forslagene om Formen for denne have været lidt forskellige: Vicekongen Institution eller lignende. I Aarene 1897—1901 arbejdedes der i Altinget for at skabe Stemning for en Ordning med en særskilt islandsk Minister, som dog skulde være bosat i København, men paa den anden Side kunne give Møde paa Altinget (hvad efter den gældende Ordning kun Landshøvdingen kunde); det lykkedes i 1901 at faa en meget kneben Majoritet i nederste Afdeling for en saadan Ordning, skønt den i Virkeligheden ikke tilfredsstillede Islændernes gamle Ønsker, hvad der paa flere Maader meddeltes Regeringen. Men derpaa fremsatte den daværende islandske Minister Alberti et Forslag for Altinget: en særlig Minister, bosat paa Island, men som før og efter Altingets Samlinger skal tage til København for i Stasraadet at erhverve Kongens Sanktion af de vedtagne Altingsbeslutninger. I Sessionerne 1902 og 1903 vedtog Altinget næsten enstemmigt dette Forslag; sidste Gang var der en Stemme imod, idet der var rejst en Agitation imod, at den islandske Minister skulde møde i Statsraadet, hvorved dettes øvrige Medlemmer, de danske Ministre, i Strid med Islændernes gamle Krav formentlig vilde faa en Hovedindflydelse paa Kongens Stilling til de islandske Lovforslag. Dette vandt Tilslutning især hos de yngre, og det saakaldte »Landeværnsparti« blev stiftet. Paa et Møde i Sommer forenede to tidligere Minoritetspartier sig om at stille sig i Opposition til den islandske Minister og stille vidtgaaende Krav, og efter dette Møde kræver nu et Parti paa Island Forholdet ordnet som en Personalunion og opstilles som Alternativ:

Løsrivelse fra Danmark. Men det skal betones, at disse yderliggaaende Krav ikke ere Udtryk for den almindelige islandske Mening, men kun for et Mindretals. Majoriteten (Regeringspartiet) er i det hele tilfreds med Forfatningen, saaledes som den er efter Forfatningsloven af 3. Oktober 1903; der henvises til, at endnu er ingen Ulæmpe mærket ved Ministerens Møde i Statsraadet, idet alle af Altinget vedtagne Lovforslag ere blevne stadfæstede af Kongen, nu for nylig Loven om en Lovskole paa Island, mod hvilken der dog havde været stærk Uvilje i Danmark. Majoriteten deler derfor ikke Frygten for de danske Ministres Indgreb i Islands Anliggender. Men denne Frygt nærer Oppositionen, og dens Optræden er bestemt heraf: thi man føler sig ikke betrygget mod Muligheden af slige Indgreb og kræver derfor, at der for stedse tilvejebringes fuld Sikkerhed for indre Selvstændighed; deraf Kravet om, at Islands Minister ikke skal møde i Statsraadet, samt de andre, mulig videregaaende Krav.

Nu er der jo ifjor nedsat en Kommission af danske og islandske Mænd til Forberedelse af Foranstaltninger til en ny Lovgivning om Islands forfatningsmæssige Stilling i det samlede danske Rige. Det er vort Haab, at Kommissionen ikke altfor udelukkende vil se paa gamle historiske Teorier, men paa de praktiske Forhold, som Udviklingen har skabt. Fra dansk Side vil man kunne strække sig vidt med Hensyn til indre Selvstændighed for Island, og det maa ønskes og haabes, at Islænderne ikke ville stille de mest yderliggaaende Krav, saaledes, at Kommissionens Arbejde kan bære god Frugt.

Banker contra Foliohaver.

Foredrag d. 27. Januar 1908 af Overretssagfører *David*
med efterfølgende Diskussion.

I hvilket Omfang har Banker ved Folioindskud Ret til at benytte deres faktiske Magtstilling til at sikre sig selv Dækning paa Bekostning af Foliohaveren eller hans Kreditorer?

Inden jeg gaar over til at undersøge dette Spørgsmaal i de forskellige Situationer, hvori det kan foreligge, skal jeg blot gøre et Par almindelige Bemærkninger om Folioindskud.

Naar Folk sætter Penge ind paa Foliokonto hos en Bank, saa er det Penge, som den paagældende ønsker at kunne disponere over til et hvilket som helst Tidspunkt; det er Penge, som Forretningen paa den ene Side ikke kan undvære, men som den paagældende Forretningsmand paa den anden Side ikke ønsker at have liggende i sin egen Kasse. Han ønsker paa engang at undgaa Risikoen ved at ligge med en stor Kassebeholdning og at frugtbar gøre sin kontante Driftskapital. Han foretrækker derfor at overlade sin Kassebeholdning til en Bank. Banken bliver hans Kasse. — Dette Forretningsmandens Ønske mødes af et modsvarende Ønske hos Banken; Banken vil gerne saa meget som muligt drage den kontante Kapital til sig, selv om Kontanterne er beregnede paa hurtigt at tages ud igen, der kan derved skaffes Bankerne betydelig Kassebeholdning og billigt Arbejdsmateriale. De forskellige Interesser mødes da i den Ordning, at Banken modtager Pengene, saaledes at den til ethvert Tidspunkt paa Anfordring er

pligtig at tilbagebetale dem; til Gengæld svares der da normalt en betydelig mindre Rente, end Banker i Almindelighed maa svare af fremmed Kapital.

Jeg gaar derefter over til at undersøge de forskellige Situationer. Det første og mest utvivlsomme Tilfælde er da det, hvor Banken staar overfor en Forretningsmand »i Drift«, altsaa overfor en, som ikke er under Betalingsstandsning eller Konkurs. Her stiller Sagen sig formentlig saaledes: I Henhold til hvad jeg før sagde, maa enhver Bank, der modtager Penge paa Folio, være aldeles klar over, at disse Penge kun modtages aldeles foreløbigt, og at de atter skal udbetales paa Anfordring; Banken ved lige saa godt som den paagældende Forretningsmand selv, at Folioindskudene er den paagældendes kontante Driftskapital, og at Forretningsmanden betragter de Penge, han har staaende paa Folio paa samme Maade, som om han havde dem liggende hjemme i sin Kasse. Det synes at følge heraf som en uimodsigelig Konsekvens, at Banker ikke over det paa Folio indsatte kan tiltage sig nogen Ret, som gaar ud over, hvad vore almindelige Retsregler om Modregning, Tilbageholdelsesret osv. medfører, medmindre Banken udtrykkelig har betinget sig en videregaaende Ret. Det vilde derfor være aldeles uberettiget, om en Bank i det forudsatte Tilfælde vilde nægte at udbetale Folioindskud under Henvi- ning enten til, at Banken havde uforfaldne Krav paa Folio- haveren eller til, at den paagældende havde endosseret Veks- ler i Banken, som der muligvis kunde resultere Tab af, eller havde paataget sig endnu ikke aktuelle Kautionsforpligtelser overfor Banken osv.

Der kunde tværtimod være god Grund for Lovgivnings- magten til paa dette Punkt at begrænse den almindelige Ret til Modregning, som Debitorer har, at begrænse den netop under Hensyn til, hvad jeg før sagde om, at Folio er den paagældendes Kasse, at man derfor skal have lige saa uhin- dret Adgang til sin Bank-Kasse, som om den stod hjemme, og at den, der bestyrer Kassen, og som har sin faste, be- stemte Fordel deraf, ikke skal kunne gøre sig betalt for Krav mod Foliohaverens Ønske -- i al Fald ikke saa længe Kravet

ikke er retslig konstanteret eller anerkendt —, thi en saadan Betaling er i Virkeligheden i Strid med Hovedforudsætningen for Indsættelsen af Penge paa Folio, nemlig: Foliohavernes uhindrede og absolute Dispositionsret med Hensyn til det indsatte.

Jeg gaar ud fra, at Banker i Almindelighed i det her forudsatte Tilfælde, hvor der hverken foreligger Betalingsstandsning eller Konkurs, vil erkende, at der ikke kan udøves nogen Ret over Folioindskud, hvor ikke de almindelige Betingelser for Modregning eller Tilbageholdelsesret foreligger, dog har jeg hørt hævde fra en enkelt Banks Side, at der ved Veksleendossementer hyppigt gør sig noget særligt gældende. Naar Forretningsfolk kommer til en Bank og vil have diskonteret Veksler, bliver der undertiden svaret dem, at man ikke ønsker at diskontere for dem, medmindre de iøvrigt vil benytte Banken, lade sig aabne en almindelig Foliokonto og lade Banken tilflyde deres i Øjeblikket overflødige Kontanter. Naar Forretningsmanden da indgaar herpaa, aabnes der ham en almindelig Foliokonto og gennem denne Konto gaar da alle de diskonterede Veksler; enhver Veksel, der diskonteres, krediteres denne Konto. Dette har man postuleret skulde bevirke en saadan Forbindelse mellem det paa Folio indestaaende og Veksleendossementerne, at Banken til enhver Tid skulde være berettiget til at holde det paa Foliet indestaaende tilbage til Dækning for eventuelt Tab paa Veksleendossementer. Dette er dog sikkert ganske urigtigt. Naar Banken for at diskontere stiller det yderligere Forlangende, at Kunden ogsaa skal benytte Banken ved at indsætte paa Folio, saa skyldes det ganske simpelt, at man ikke ønsker at indlade sig paa den altid noget risikable Forretning at diskontere, medmindre der bydes Banken en utvivlsom Forretning ved Siden af: at modtage Folioindskud. Meningen med Kravet er ikke at skaffe Banken Sikkerhed for Diskonteringen, saa var man gaaet den Vej at forlange deponeret Værdier eller at kræve, at der altid paa Folio skulde indestaa et bestemt Minimum; dette gør man ikke; man siger kun: naar vi skal gøre denne Forretning med dig, vil vi ogsaa gøre en anden. Den paagæl-

dende Forretningsmand kan derfor med rette gaa ud fra, at Banken ogsaa i dette Tilfælde paa Anfordring vil udbetale ham, hvad han har indestaaende paa Folio.

Medens der i de her omtalte Tilfælde formentlig næppe er nogen berettiget Tvivl, stiller Spørgsmaalet sig mere tvivlsomt, hvor den paagældende Foliohavers Mangel paa Evne til at opfylde sine Forpligtelser er bleven aabenbar eller i al Fald højst sandsynlig, altsaa hvor han har standset sine Betalinger, gaaet fallit eller død, saaledes at Arv og Gæld ikke er vedgaaet. Her bliver da Spørgsmaalet: Kan Banken, der har modtaget Folioindskud, gennem disse sikre sig Dækning for Krav paa Foliohaveren i videre Omfang end Lovgivningens almindelige Regler hjemler, kan Banken f. Eks. sikre sig Dækning for uforfaldne eller betingede Krav paa Foliohaveren.

Med Hensyn til den juridiske Konstruktion af en saadan udvidet Adgang til Dækning forekommer det mig, at man vel her kan tale om en udvidet Adgang til Modregning, saalænge der kun er Tale om at give Bankerne Ret til at dække sig for uforfaldne og ukomputable Krav, men hvis man ogsaa vil indrømme Bankerne Ret til at nægte Udbetaling under Hensyn til eventuelle Krav, synes det mig, at det ikke er korrekt at tale om Modregning. Det er i al Fald givet, at den Modregning, der i saa Fald finder Sted, ikke kan være nogen endelig Modregning men kun en foreløbig eller betinget, afhængig af om Kravet blev aktuelt. Det forekommer mig imidlertid at være korrektere at fastholde, at Modregningsbegrebet overhovedet kræver et ubetinget Krav, og at der, hvor man vil sikre sig Dækning for et rent eventuelt Krav, ikke kan være Tale om at kalde den Ret, man her gør Brug af for en Modregningsret. Modregning defineres jo almindeligvis som Fyldestgørelse ved Frigørelse for en Skyld; kun i meget uegentlig Forstand kunde man her tale om Fyldestgørelse for Kreditor. Den Ret, man her vil gøre gældende, er en Ret til at nægte at afgøre sin Skyld, indtil det har vist sig, om man faar et aktuelt Krav. En saadan Ret kunde man kalde Tilbageholdelsesret eller legal Panteret.

Jeg vender mig derefter først til de Tilfælde, hvor den paa-

gældende Foliohaver er gaaet fallit eller er død, og hans Bo behandles som Arv- og Gældsfragaalesbo. Naar jeg tager disse Tilfælde først, skyldes det, at vi her har en positiv Lovbestemmelse, som har Betydning for dette Spørgsmaal. Jeg sigter herved til K. L. § 15., der jo ikke blot gælder for Konkurs, men ogsaa i Henhold til Sk. L. § 44. er udvidet til at gælde for Arv- og Gældsfragaalesboer. Skønt denne § jo giver en Bestemmelse af allerstørste Vigtighed, er den ikke formuleret med den Omhu, man kunde vente og ogsaa kræve. Det er givet, at K. L. § 15. frafalder en hel Del af de Betingelser, som i Almindelighed kræves for at udøve Modregning; saaledes er der ingen Tvivl om, at man kan bruge uforfaldne og ogsaa inkomputable Krav til Modregning. Dette maa derfor ogsaa gælde overfor Folioindskud. Men ogsaa med Hensyn til betingede Krav anser man det vistnok i Almindelighed for givet, at K. L. § 15 har fastslaaet, at disse kunne benyttes til Modregning, eller — som det formentlig rettere bør konstrueres — at man har Ret til at lade være med at afgøre sin Gæld til Konkursboet, indtil det har vist sig, om Kravet bliver aktuelt. Saaledes opfatter man i al Fald §en i Bankkredse, og saaledes tror jeg ogsaa den almindelige Mening er blandt praktiske Jurister; hvad Teorien angaar er der, saa vidt jeg ved, kun en enkelt, der har berørt dette Spørgsmaal. Altsaa en Bank skulde herefter have Ret til overfor et Konkursbo at nægte at udbetale Folioindskud under Henvisning til, at der i Banken af Fallenten er endosseret Veksler, af hvilke der muligvis kan resultere Tab for Banken, eller under Henvisning til Kautionsforpligtelser, som maaske ad Aare kan blive aktuelle. Jeg tror imidlertid ikke, at der ved § 15 er fastslaaet noget saadant. Vil man undersøge Lovens Ord, vil man formentlig se, at der ikke gives noget afgørende Svar paa det heromhandlede Spørgsmaal.

»Enhver, der skylder noget til Konkursboet, kan deri afkorte, hvad han har at fordre i Boet«.

Disse Udtryk tyde nærmest paa, at man ikke skal kunne anvende betingede Krav til Modregning, dels siges der »af-

korte«, men saadan uden videre at afforte et Krav, hvorom det aldeles ikke vides, om det nogensinde bliver aktuelt, vilde dog være for meget, videre end til at tilbageholde sin Skyld kan man næppe komme; endvidere bruges der Udtrykket »har at fordre«; dette tyder absolut paa en aktuel Fordring og ikke paa betinget, eventuelt Krav. Efter de før citerede Ord gøres den bekendte Tilføjelse: »Uden Hensyn til Fordringens eller Modregningens Beskaffenhed«. Det kan ikke nægtes andet, end at disse Ord er saa vide, som ønskes kan; isoleret set tyde de absolut paa, at der ingen Begrænsning kan gøres med Hensyn til Fordringernes Natur. Saa strengt har man dog aldrig taget dem; man har altid undergivet dem nogle selvfølgelige Begrænsninger. Her skal jeg kun gøre opmærksom paa, at det næppe er Meningen med de nævnte Ord at udvide den Regel, der er givet i det foregaaende, og at borttage en mulig Begrænsning; Ordene har ingen selvstændig Betydning og er kun tilføjede for nærmere at forklare den i det foregaaende givne Regel. Er Reglens Anvendelse ved de foregaaende Ord — bevidst eller ubevidst — begrænset til at gælde ubetingede Krav, er det ikke nødvendigt at betragte Tilføjelsen som villende fastslaa, at der ingen Begrænsning maa gælde.

Længere hen i §en siges der videre: »eller den hidrører fra en Forpligtelse, som han under lige Forudsætninger har paadraget sig inden dette Tidspunkt. Denne Bestemmelse er i og for sig overflødig, idet den, som Motiverne meget rigtigt gør opmærksom paa, følger deraf, at Regresfordringen maa siges at være erhvervet før Konkursen, om end kun som eventuel; det skal selvfølgelig ikke gøre nogen Forskel, at ens Fordring i Konkursens Øjeblik er eventuel, naar den dog er aktuel i det Øjeblik, der bliver Spørgsmaal om Modregning. Derimod siger Bestemmelsen ikke et Ord om, at man skal kunne udøve nogen Form for Modregning eller Tilbageholdelsesret, saalænge Kravet ikke er aktuelt, tværtimod tyder Ordene bestemt paa, at den Art af betingede Krav, der her omtales, og som hidrører fra, at Boets Skyldner har paataget sig Forpligtelser, som Fallenten skal skadesløsholde ham for, ikke

kan benyttes til nogen Form for Modregning. Motiverne hævder ogsaa, at der ved disse selvfølgelige Ord er slaaet fast, at disse Krav ikke kan benyttes til Modregning, før Betingelserne er indtraadt d. v. s. Hovedfordringen indfriet. Motiverne gaar udfra, at det er selvfølgelig, at Modregning ikke er tilladt her, thi det kan jo ventes, at den samme Fordring anmeldes i Boet fra anden Side; dette er naturligvis ogsaa selvfølgelig, hvis man tænker paa en endelig Modregning, men det er langt fra selvfølgelig ved den særlige Form for Modregning, der bliver Tale om ved eventuelle Fordringer, nemlig Retten til at tilbageholde sin Ydelse, indtil det er afgjort, om Betingelsen indtræder. Hvis K. L. § 15. overhovedet anerkendte denne Form, hvorfor saa ikke anerkende den lige saa godt i de i §en nævnte Tilfælde som i de andre Tilfælde af betingede Fordringer. I Henhold til hvad jeg her har sagt, maa jeg hævde, at der ikke af §ens Formulering kan udledes noget som helst til Gunst for, at betingede Fordringer skal kunne benyttes til Modregning under nogen Form. Af §ens Historie fremgaar det endvidere, at dette ogsaa har ligget udenfor dens Hensigt.

Som bekendt er K. L. § 15. overgaaet til K. L. fra § 13 i Fallitloven af 30. December 1858. Ved Udarbejdelsen af denne sidste § ses Spørgsmaalet om betingede Fordringer aldeles ikke at være rejst. Da saa K. L. forberedtes, overførte man det i Fallitlovens § 13 udtalte Princip, idet man dog ændrede noget den Formulering, man havde givet Princippet. Skønt man iøvrigt heller ikke denne Gang ses at være kommet ind paa det her rejste Spørgsmaal —, findes der dog i Motiverne en vigtig Udtalelse herom. Der siges nemlig følgende: »der kan ikke af disse Ord udledes noget afgørende Datum med Hensyn til det Spørgsmaal, om betingede Fordringer overhovedet kunne benyttes til Modregning mod et Konkursbo, saalænge Betingelserne ikke er indtraadt. Herom lader der sig næppe give nogen almindelig Regel«.

Altsaa Motiverne slaa fast, at det har ligget ganske udenfor Lovens Tanke at afgøre Spørgsmaalet, om betingede Fordringer kan benyttes overfor et Konkursbo. Naar jeg al-

ligevel før søgte at fortolke Lovens Ord, saa skete det for at vise, at Ordene heller ikke omfatter disse Tilfælde; det er jo nemlig hyppigt saaledes, at Ordene formuleres videre, end den bagved liggende Tanke medfører, men dette er ikke sket her. Naar altsaa Forholdene er saaledes, at det dels slet ikke har været Meningen at træffe Bestemmelse om de heromhandlede Tilfælde, og Ordene heller ikke dækker dem, men snarere udelukker dem, vil der ikke foreligge nogensomhelst Nødvendighed for at statuere, at en Bank skal kunne tilbageholde Folioindskud til Sikkerhed for betingede Krav. Ganske vist skal jeg indrømme, at det i § 15 udtalte Princip i sin yderste Konsekvens ogsaa vil medføre, at betingede Fordringer maa give Ret til at tilbageholde sin Skyld, men hvem siger, at man skal tage de yderste Konsekvenser af dette Princip. Tværtimod efterhaanden er vel de fleste enige om, at det Princip, der har faaet sit Udtryk i § 15, er et uheldigt Princip, og at det ikke er stemmende med Retfærdighed at indrømme visse af Konkursboets Kreditorer et saa vidtgaaende Privilegium, som § 15 har gjort, et Privilegium, der er ganske afhængigt af rene Tilfældigheder; det maa derfor være Fortolkningens Opgave snarere at søge §'ens Anvendelse begrænset end udvidet. En saa extraordinær Regel som § 15 maa ikke udstrækkes videre end Ordene medfører. Jeg skal ikke her komme ind paa, om det er muligt for Konkursboer i alle Tilfælde at forlange, at eventuelle Fordringer ikke faar nogen Betydning overfor Boets forfaldne Krav, jeg skal indskrænke mig til at holde mig til det Tilfælde, jeg har gjort til Behandling her i Aften, Tilfælde, hvor Konkursboet overfor en Bank har Krav paa at faa Folioindskud udbetalt, medens Banken vægrer sig herved under Henviſning til Vekselendossementer, Kautioner o. l. af Fallenten. Jeg tror, at de fleste vil være paa det rene med, at det vilde være urimeligt, om en Bank under Henviſning til et saadant eventuelt usikkert Krav skulde kunne nægte — i al Fald føreløbig — at fyldestgøre et Krav af den aldeles uomtvistelige Natur som Kravet paa Folioindskud, og skulde kunne bevirke, at Kravet paa, at der betales paa Anfordring i Virkeligheden ganske falder bort, og at

dets Afgørelse udskydes til en fjern Fremtid. En saadan Tilbageholdelsesret eller Modregning har ingen Hjemmel i § 15. Og her i al Fald vil ikke være nogen Plads for en analogisk Anvendelse af § 15. Jeg skal iøvrigt, uden som sagt at komme nærmere ind paa Spørgsmaalet, kun tilføje, at jeg tror, at det samme i al Fald maa gælde overfor Sparekasseindskud, hvor de samme Grunde gør sig gældende, og hvor det skyldes en endnu større Tilfældighed, at Banken har Mulighed for at dække sig.

Naar det altsaa maa antages, at en Bank ikke er berettiget til overfor et Konkursbo at nægte Udbetaling af Folioindskud under Henvisning til eventuelle Krav, og en Bank alligevel gør sig skyldig i en saadan Nægtelse, skal den selvfølgelig ikke ved sin Nægtelse kunne opnaa en videre Modregningsret over for Boet. Hænder det saaledes, inden der gaar Dom i den af Boet anlagte Sag, at betingede Krav bliver ubetingede, er den alligevel uberettiget til at benytte disse til Modregning. Forholdene maa stadig bedømmes som de var, da Boet afkrævede Beløbet.

Hvad Praksis angaar foreligger der kun et Par Domme om dette Spørgsmaal.

Landsover samt Hof- og Stadsrets Dom af $\frac{9}{4}$ 1906 giver Banken Modregningsret; der er her imidlertid det særlige, at Banken paa det Tidspunkt, da Folioindskudene kræves betalt, har forfaldne Vekselkrav paa Afdøde.

Landsover- samt Hof- og Stadsrets Dom af $\frac{8}{9}$ 1904, statuerer derimod, at K. L. § 15 medfører Modregningsret i de her forudsatte Tilfælde. Den nævnte Dom blev ikke appelleret til Højesteret. Spørgsmaalet har overhovedet ikke endnu været forelagt denne Ret. Derimod har nogle beslægtede Tilfælde været forelagt Højesteret.

Det statueredes i disse, at hvor der er Tale om Pligt til at udlevere Værdier, der tilhører et Fallitbo, og som kun er pantsatte til Trediemand for bestemte Forpligtelser, kan disse Værdier eller det, der efter Falliten er traadt i Stedet for dem, ikke tilbageholdes til Fyldestgørelse af andre Krav.

Jeg er enig med Professor Lassen*) i, at dette Resultat, strengt taget følger af Lovens Ord, idet Udtrykket »skylder noget« tyder paa et rent obligationsretligt Mellemværende og ikke paa »tingligretlige« Krav. Men det forekommer mig paa den anden Side, at §'ens Ord ikke mere afgørende udelukker saakaldte »tingligretlige« Krav end betingede Fordringer. Forholdet er imidlertid det, at man ikke kan lægge nogen afgørende Vægt paa de enkelte Ord, §en benytter, thi de er sikkert kommet ret tilfældigt derind; man maa ikke se paa §en, som om Lovgiverne i denne med Flid og Omhu havde valgt netop disse bestemte Udtryk for at derved nøje kunde angives, hvad §en vilde have med, og hvad den vilde have udelukket. §en maa ses som Udtryk for et Princip, et Princip, hvis nærmere Udstrækning og Begrænsning man — i al Fald i Principets Periferier — ikke har gjort sig ganske klar og derfor overladt til Anvenderen.

Jeg gaar herefter over til at behandle de Tilfælde, hvor der foreligger en kundgjort eller ikke kundgjort Betalingsstandsning. Hvis K. L. § 15 ikke hjemler Adgang til at dække sig for eventuelle Fordringer i Konkurs, kan man selvfølgelig heller ikke paaberaabe sig den udenfor Konkurs. Men selv om § 15 maa forstaas som hjemlende Ret til i Konkurs at tilbageholde sin Skyld til Sikkerhed for eventuelle Krav, kan det dog ikke antages, at der gælder det samme ved Betalingsstandsning. For at udvide den almindelige Adgang til Modregning, maa der kræves en udtrykkelig Hjemmel — men dette findes ikke her. Man kunde ganske vist henvise til, at K. L. § 15., forudsat at den hjemler Adgang til at dække sig for betingede Fordringer i Konkurstilfælde, skulde kunne anvendes analogisk. Motiveringen skulde da være den, at der her forelaa en Situation, som lignede Konkurs, en Situation i al Fald, hvor Muligheden af en Konkurs var stærkt tilstede, hvor der i mange Tilfælde endog var givet Kreditorerne en Ret til at begære Debitor fallit, blot under Henviisning til Standsningen. Jeg maa ærlig tilstaa, at jeg ikke forstaar en saadan

---

*) Jfr. Obl. alm. Del S. 560.

Motivering. Selv om nu ogsaa K. L. § 15 hjemler Adgang til at dække sig for rent betingede Fordringer, saa er det dog givet, at § 15. kun er givet for Konkursboer og ikke for andre Tilfælde. Den er udvidet til at gælde for Arv- og Gældsfragaalesboer men videre ikke. Man kan jo dog ikke ræsonnere saaledes, at fordi der foreligger en Situation, der kunde medføre en Konkurs, maa man ogsaa kunde anvende alle Konkurslovens særlige Bestemmelser. Nej lige saa vel som Afkræftelsesreglerne og mange andre ikke kan anvendes uden i Tilfælde af Konkurs, saaledes kan § 15 heller ikke. Man maa tage sit Parti; enten maa Kreditorerne erklære deres Debitor fallit og tage de Behageligheder og Ubehageligheder, der følger deraf, eller ogsaa maa de lade være. men i saa Fald kan de selvfølgelig ikke tage Behagelighederne fra Konkurstilstanden, samtidig med at de faar Fordelene ved, at Debitor ikke gaar fallit.

I Henhold til hvad jeg her har sagt, formener jeg, at en Bank er aldeles uberettiget til i en Anledning af Betalingsstandsning at nægte at udbetale det paa den paagældende Mands Folio indestaaende, med mindre den har en Modfordring, der opfylder de almindelige Betingelser for Modregning. Men hvad nu, hvis den alligevel — saaledes som det hyppigt gaar — benytter sig af den faktiske Magtstilling og ganske rolig svarer nej til enhver Anmodning om Udbetaling, f. Eks. under Henviſning til, at den, der har standset, har endosseret Veksler i Banken, og at disse endnu ikke er forfaldne, saaledes at det er uafgjort, om Banken nogensinde faar noget aktuelt Krav. Der kan da anlægges Sag mod Banken til Betaling af det paa Foliet indestaaende, og Domstolene vil formentlig under denne statuere, at Banken var uberettiget til at nægte Udbetalingen. Men inden endelig Dom i Sagen er erhvervet, er det sandsynligvis afgjort, om Bankens betingede Krav er blevne ubetingede. Det har vist sig, at Banken har faaet et aktuelt Krav. Banken inddrager saa ved Kontrasag sit nu ubetingede Krav eller anlægger selvstændig Sag og for Dom for sit Krav. I begge Tilfælde vil det — saavidt jeg kan se — være mer end vanskeligt at

undgaa, at Banken opnaar Modregning. Banken er nu i Besiddelse af et Krav, der opfylder alle Lovens Betingelser for Modregning, og dette Krav haves paa den samme Person, som stiller Krav til Banken. Overfor en saadan Optræden fra Bankens Side er der næppe noget at stille op. Ja, hvis man i et saadant Tilfælde kunde erhverve en Dom, der udtrykkelig udelukkede Domfældte fra overfor Domhaveren at bringe i Modregning saadanne Krav, som først er blevne aktuelle efter at Domfældte med Urette har vægret sig ved at udbetale. Men det kan man næppe! Ved at handle uberettiget faar Banken Dækning for en Fordring, den aldrig havde faaet Dækning for, hvis den havde handlet, som den burde. Dette uheldige Resultat kan formentlig undgaaes, hvis man erklærer den paagældende fallit. I Henhold til, hvad jeg før sagde, kan Boet da kræve Folioindskud udbetalt uden Hensyn til betingede Kontra-Fordringer, og her behøver man ikke at frygte for, at Betingelsen indtræder under Processen; thi dette er betydningsløst. Men det kan ikke nægtes, at det er lidt haardt, at man for at opnaa, hvad man har Krav paa overfor Banken, skal blive nødt til at erklære den paagældende Mand fallit.

Hvad jeg her har fremført skulde formentlig vise, at Banker udenfor Konkurs og Arv- og Gældsfragaalesboer ikke i Folioindskud kan sikre sig Dækning for Krav, medmindre de almindelige Betingelser for Modregning er tilstede, medens de vel i Konkurstilfælde og Arv- og Gældsfragaalestillfælde ifølge § 15. har en udvidet Adgang til Dækning, men at denne dog ikke omfatter betingede Fordringer.

Prof. *Lassen* maatte give Foredragsholderen Medhold i, at der sikkert ikke kunde gives Banken nogen Modregningsadgang overfor Foliohaveren for uforfaldne Krav, saalænge denne ikke var erklæret fallit; for saa vidt dette var sket, maatte han nære nogen Tvivl om Foredragsholderens Opfattelse. Ganske vist vare Udtrykkene i Konkurslovens § 15 ikke præcise, og der var vel ikke noget i Vejen for, at Sætningen »uden Hensyn til Fordringens eller Modfordringens Beskaffenhed« kunde forstaas med Undtagelser. I Følge Romer-

rettens Regler kunde Depositum ikke mødes med Modregning, og denne Regel holdt sig i de af romersk Ret paavirkede Retssystemer, saaledes i Tyskland lige til bürgerliches Gesetzbuch, hvor efter nogen Vaklen Modregning overfor irregulært Depositum blev anerkendt. Men i Praxis var Reglen allerede forinden gennem Vedtagelser i vidt Omfang tilside-sat til Fordel for Banker. En norsk Dom fra 1891 giver Modregning overfor Folio. Foredragsholderen havde til Fordel for sit Standpunkt i Tilfælde af Konkurs paaberaabt sig dels en materiel Betragtning, Retfærdighedshensyn, dels den formelle, at Foliohaveren mulig havde mere end en blot obligatorisk Ret. Denne sidste Betragtning kunde Taleren imidlertid ikke give Foredragsholderen Medhold i; Foliohaverens Krav kunde sikkert ikke betragtes som tingligt. Resultatet maa støttes paa Retfærdighedsbetragtningen. Men for saa vidt Foredragsholderen ved Bankens »betingede« Krav har tænkt paa det Tilfælde, at Vekselen er gaaet videre fra Banken, var der vistnok ved Udtrykkene i § 15 sat en Stopper for det Resultat, han kom til. § 15 omfattede nemlig betingede Krav af denne Art, idet det staar i Bankens Magt i Følge dens Vekselforpligtelse til enhver Tid at gøre Kravet ubetinget ved at indfri Vekslen. For saa vidt Foredragsholderen med »betinget« Krav har ment Kravet mod Trassenten i Mod-sætning til Kravet mod Akceptanten, kan Ordene i § 15 ikke anføres imod ham. Men selv Retfærdighedsbetragtningen er tvivlsom. Bankens Dispositioner bestemmes faktisk ved, hvad der indestaar paa Foliet. Taleren maatte indrømme, at § 15 gik meget vidt, men han vilde alligevel anse det for meget tvivlsomt, om en Grænse kunde drages der.

Indlederen gjorde overfor Prof. Lassen gældende, at det paa ingen Maade havde været hans Hensigt at begrunde de af ham forsvarede Resultater derved, at Foliohaveren havde et tingligt Krav. Han var ganske enig med Prof. Lassen i, at Foliohaverens Krav efter dansk Ret var fuldstændig obligatorisk. Den af ham foreslaaede Begrænsning af K. L. § 15 støttede han derfor udelukkende dels paa materielle

Retfærdighedsbetragtninger, dels paa Udtalelserne i Motiverne i Forbindelse med de i §'en benyttede Udtryk. De Tilfælde, Indlederen særlig havde tænkt paa, vare saadanne, hvor Fallenten havde endosseret Veksler i Banken eller paataget sig Kautionsforpligtelser overfor Banken; her var det jo selve Forpligtelsen, der var betinget.

Højesteretssagfører *Henriques* oplyste, at Nationalbanken i gamle Dage, da Folio ingen Rente gav, holdt det helt udenfor Foliohavernes øvrige Mellemværende med Banken, men nu, da Foliet giver Renter, gør den den modsatte Opfattelse gældende, og Taleren fandt, at Banken ogsaa havde en vis Berettigelse til at se paa Folioindskuddet som en Slags Sikkerhed; det hele maatte betragtes som et samlet Mellemværende, og derfor maatte Banken ogsaa have Modregning til enhver Tid.

Om Beværterlovsforslaget.

Foredrag d. 24. Februar 1908 af Overretsassessor, Dr. jur. *Ussing*.

Naar Forslaget til Lov om Beværtning og Herbergeri m. v. er blevet saa langt, som det er, skyldes dette, at saavidt for-grenede Interesser berøres af dette Forslag; jeg skal blot af saadanne Forhold, der berøres af denne Lov, nævne: Saa godt som hele det øvrige Næringsliv, særlig Handelen, be-røres af Lovforslaget, endvidere f. Eks. Forbrugsforeningerne, Foreningslivet, Grundenes Værdi og Realkrediten, Turist-trafikken, Bestræbelserne for Retssikkerhed og Ædruelighed, Privatlivets Fred (tænk blot paa Begrebet »sluttet Bord«) osv. Lovforslaget omfatter 3 Kategorier: Alkoholbeværtning, Her-bergeri og Beværtning uden Alkohol. Af disse 3 er det væ-sentligst den første, jeg her i Aften skal beskæftige mig med, og det endda kun for Byernes Vedkommende. Med Alkohol menes her, hvad Lovforslaget kalder »stærke Drikke«, nemlig Vin, Brændevin og skattepligtigt Øl. Det store Spørgsmaal, der rejser sig med Hensyn til Alkoholbeværtningerne er det, om denne Næring skal være bunden Næring, eller om enhver skal kunne faa Borgerskab paa Beværtning; der har været fremført mange Argumenter for og nogle imod den bundne Næring. Jeg skal væsentligst gaa ind paa en enkelt Betragt-ning, som, da den hovedsagelig er af kriminalistisk Natur, har haft mindst Paaagtelse i den store Befolkning. Man er gaaet ud fra, at alt, hvad der er udgaaet fra Ædruelighedskommis-

sionen udelukkende er at se under Ædruelighedssynspunkter. I alle fremmede Lande undtagen Frankrig og Belgien har man bunden Næring, men Grunden til, at man foretrækker denne Ordning, har ikke saa meget været Ædruelighedshensyn som Hensyn til Retssikkerheden.

Naar man paa Rigsdagen har spurgt, hvorfor der skal gælde strengere Regler paa Landet end i Byerne, er Grunden i første Række ogsaa Hensyn til Retssikkerheden og naturligvis ikke, fordi der er Grund til at frygte større Drukken- skab paa Landet. Naar der i eller udenfor en Beværtning i en By opstaar Spektakler, kan der let reageres herimod, fordi Politiet er saa nær ved Haanden, hvilket derimod ikke er Tilfældet paa Landet paa Grund af de store Distancer og det faatallige Politi. Paa den anden Side rummer Beværtningerne i Byerne en langt større Fare for Retssikkerheden end de paa Landet, fordi de er Smittekilden til Bærmedannelse, og Bærmen atter Aarsag til Røverier, Vold, Plyndring osv., og derfor maa Beværterforholdene i Byerne i væsentlig Grad ordnes ud fra det Synspunkt: at hindre Bærmedannelsen, men denne vigtige Samfundsopgave modarbejdes i høj Grad ved fri Beværternæring.

Til Forklaring af, hvorledes Beværtningerne blive Smitte- kilden for Bærmedannelsen, skal jeg skildre en af de almin- deligste Maader, hvorunder Bærmedannelsen gaar for sig.

Det er jo en af Alkoholpaavirkningens Ejendommelig- heder navnlig i de lavere Lag, at den gør Folk tilbøjelige til at »traktere«. En Karl, der har tjent nogle Penge og bliver paavirket paa en Beværtning, skal straks til at traktere. Det er en saa almindelig Ting, at det præger Livet i de tarvelige Beværtninger og har den største Betydning i det heromhand- lede Forhold.

Er Værten nu ikke en ganske overordentlig hæderlig Mand, saa lader han Gæsten traktere løs, selv om denne bli- ver nok saa beruset, og er han ovenikøbet en samvittigheds- løs Mand, saa lader han ham ikke blot traktere løs, men holder knyttet til Beværtningen en Stab af Folk, der optræder som en Slags Agenter for Værten, naar der er nogen, der vil

traktere; det er disse Folk, de, der professionelt lade sig traktere, der blive Rekrutterne i Bærmekompagniet; det er ofte til en Begyndelse skikkelige Arbejdsløse, der leve paa Kredit hos Værten, fordi de ingen Penge have, og som derefter som en Slags Afbetaling overfor Værten hjælper ham med at faa Folk, der har Penge paa Lommen, til at give dem ud til Drikkevarer. Disse »Rekrutter« faa snart Smag paa denne billige Maade at faa deres Fornødenheder tilfredsstillende paa og blive Beværtningens Stamgæster; de træffe saa her sammen med de rene professionelle Forbrydere; der indledes Kammeratskab mellem de to Klasser, og Bærmen rekrutteres.

Hvorledes nu modvirke dette? Sikkert gennem bunden Næring. Den Indvending, der saa hyppig gøres overfor Princippet: bunden Næring, at saa blomstrer bare Smugkroerne, passer ikke her, fordi de skikkelige Folk, der har Penge paa Lommen, netop ikke gaar ind i Smugkroerne, men i de offentlige Beværtninger og give deres Penge ud. Kan da ikke Politiet i tilstrækkelig Grad hindre denne Bærmedannelse? Nej, fordi denne professionelle Udnyttelse af Berusede sjældent kan oplyses. Værten og Opvarterne »har intet set«, og den trakterende selv har i Reglen været i en saadan Tilstand, at han intet kan erindre; tilmed vil han som oftest genere sig for at gaa til Politiet. Nej, dette Onde kan kun modvirkes ved at højne Værtens Moralitet. Har man Raad til at være moralsk, er der flere, der vil være det, og der bliver bedre Raad til det under en bunden Næring. Beværternæringen er i sig selv fristende; den kræver ingen Foruddannelse og medfører et mageligt og selskabeligt Liv, og Kapital er altid let at rejse i den Næringsgren. Derfor søge saa mange til denne Næringsvej, og staar den aaben for alle, bliver deres Antal for stort, og Kampen for Tilværelsen paatvinger Værten slappe Principper. Man kan ikke vente og ikke forlange, at Værten skal udjage den flotte Trakterer og Bærmen, naar Sagen ikke bliver en Fordel for Samfundet, men blot for hans Konkurrent. Derfor er det aldeles nødvendigt at hemme Beværtningernes Antal. Man har i flere Lande gjort Forsøg med

fri Næring, men hurtigt fortrudt det; ogsaa i Frankrig og Belgien, hvor den nu findes, rejser der sig stærke Røster imod den.

Hvorledes skal man da begrænse Beværtningernes Antal?

I Følge det System, der bruges i England, Tyskland, Schweitz og Østrig, skal Autoriteterne, hver Gang en Person anholder om Beværterborgerskab, overveje, om der er Trang til en Beværtning, og om Andrageren er værdig til at faa Adkomsten. I Følge det skandinaviske System overlades Afgørelsen til et Selskab, der paa fast Gage ansætter Værten, der derved selv bliver temmelig uinteresseret i, hvorledes Beværtningen drives.

Endelig skal efter det hollandsk-danske System (hvis man allerede nu kan tale om et dansk System) Staten fastsætte et Maksimumsantal paa Beværtninger, medens det overlades til Kommunen nærmere at fiksere Antallet efter den til enhver Tid forhaandenværende Trang. I det foreliggende Lovforslag er Maksimum i de større Byer (med over 10,000 Indbyggere) sat til 1 pr. 400 Individder og i de mindre Byer (hvor Omegnens Frekvens spiller en forholdsvis større Rolle) til 1 pr. 300 Individder, medens stadig Kommunalbestyrelsen nærmere fikserer Antallet. Der er mod denne Ordning indvendt, at det bliver en ganske vilkaarlig Afgørelse, om hvor mange Beværtninger der i Øjeblikket er Trang til; dette er for saa vidt rigtigt, men ganske samme Vilkaarlighed gør sig gældende efter de andre Systemer. Iøvrigt maa man erindre, at færre Beværtninger ikke behøver at give mindre Adgang for Beværtningssøgende, thi de forhenværende Lokaler kan udvides, og de store Lokaler er netop at foretrække, fordi i disse den skikkelige Befolkning i Reglen vil have Overtaget.

Jeg skal nu nærmere gaa ind paa at udvikle, hvorledes dette Hensyn: at hemme den i Beværtningerne stedfindende Bærmeudvikling, afset fra Antalsbegrænsningen, er varetaget i Lovforslaget. Dette er for det første sket gennem Personsudvælgelsen. Hvert Aar bekendtgør Magistraten Antallet paa de ledige Beværterbevillinger, og de, der ønske en saadan, maa da indgive Ansøgning og udfylde et særligt Spørge-

skema. Dette, at der er en hel Del Ansøgere paa een Gang, gør Udvælgelsen langt lettere. Der kan let være noget odiøst i at sige til en enkelt Mand, der ansøger (som f. Eks. efter det engelske System): »Du er ikke værdig«, men er der paa een Gang mange Ansøgere, bliver der ikke noget stødende i, at de ikke alle kan tages, og man kan da meget lettere slippe udenom Personer, om hvem det kan befrygtes, at de ikke i tilstrækkelig Grad vilde paaagte Ordenens Opretholdelse i deres Beværtning. Naturligvis er der yderligere i Lovforslaget nævnt forskellige positive Udelukkelsesgrunde.

Hvem skal man nu overlade Afgørelsen med Hensyn til Pladsernes Besættelse til? Da det sikkert vilde skabe Misfornøjelse, om det overlodes til Politiet, har man ment det rettest, at Afgørelsen blev truffet af et særligt dertil indrettet Nævn paa 5 Medlemmer, af hvilke de 3 udvælges blandt Kommunens Beboere.

I Lovforslagets § 8 er dernæst krævet, at Ansøgeren skal fremlægge Plan over de Lokaler, han agter at benytte til Beværtningen, og meddele Oplysning om, hvilken Udsigt han har til at faa Brugsret over disse Lokaler; dette medfører, at han i Forvejen maa sørge for at have et Lokale »paa Haanden«, hvilket atter bevirker, at Nævnet sættes i Stand til at kontrollere Lokalets Beskaffenhed mere effektivt. Man nøjes altsaa ikke med at stille de Krav til Lokalerne, der dikteres af Sundhedshensyn, idet disse sagtens vilde kunne opfyldes af enhver Beværter, men ogsaa Lokalerne komme paa en Maade til at konkurrere, hvorved der muliggøres en Udvælgelse af de heldigst indrettede.

Ogsaa med Hensyn til Ordningen af Bestyrerforholdet bør Ønsket om at hindre Bærmeudvikling tages med i Betragtning. Efter den nu gældende Ordning er Forholdet det, at en Beværter kan tage hvem som helst til Bestyrer, selv om det skulde være en Soutenør eller en Bondefanger. Der stilles intet personligt Krav til Bestyreren. Der forlanges heller intet Borgerskab af ham, naar han blot ikke er interesseret i Driften. Derimod er det umuligt at associere sig med en Beværter og deltage i Driften uden Borgerskab, umuligt

altsaa paa denne naturlige Maade at hæve en Beværtnings Eksistensbetingelse og gode Drift.

Hvorledes nu da ordne dette Forhold? Ja, ud fra en juridisk Betragtning vilde maaske det mest naturlige være blot at spørge: hvor er Beværtningen og hvor er Borgerskab dertil, og slet ikke bekymre sig om det kontraktmæssige Forhold mellem Beværtnings og Borgerskabets Indehavere. Kommissionen er imidlertid ikke helt gaaet denne Vej; man har ment, at det ikke burde tillades ligefrem at leje Borgerskab ud, men man er paa den anden Side gaaet med til at indrømme Tilladeligheden af at optage en Associé i Driften uden Borgerskab, selv en, der deltager i Beværtnings Drift, naar blot den, der har Borgerskabet, vedbliver at være Medindehaver af Beværtningen, medens iøvrigt Forholdet mellem ham og hans Associé er ligegyldigt. — Derimod stiller Lovforslaget visse personlige Krav til Bestyreren, men det hvadenten han er Associé eller ikke. En Bestemmelse, der ogsaa tager hint oftnævnte Hensyn, er indeholdt i Forslagets § 46. Det bestemmes her, at en Beværter, i hvis Beværtning, der jævnlig forefalder Drukkenskab, Hasardspil, Utugt osv., kan, efter for-gæves at være bleven advaret af Politiet, under en offentlig Politisag dømmes til at have sin Næringsadkomst undergivet Politiets Bestemmelse og i Gentagelsestilfælde have den forbrudt. Denne Paragraf, der forøvrigt vist sjældent vil blive anvendt, har altsaa kriminalistisk set det nye, at Beværterne kan dømmes til at være »undergivet Politiets Bestemmelse« — altsaa noget i Smag med betingede Straffedomme. Dette synes en rimelig Mellemsvej mellem paa den ene Side ganske at berøve ham Næringsretten og paa den anden Side at lade ham uantastet fortsætte sin skadelige Bedrift, og den vil forhaabentlig bidrage til at højne Politiets Autoritet overfor saadanne Beværtere.

Af Interesse er ogsaa Lovforslagets § 53, der hjemler Muligheden af at ekspropriere en Beværterbevilling i efter-nævnte Øjemed: 1) for at bringe Antallet af Beværtninger ned til det ved Lov eller Vedtægt tilladte, 2) for at muliggøre de i Forslagets § 5, 2det Stykke omtalte Interessentskabers

Indtræden i Bevillinger (det saakaldte »Gøteborgssystem«) og 3) for at standse Driften af en Beværtning, fordi Beliggenheden eller Lokalet eller Driftsmaaden gør dette ønskeligt. Selvfølgelig vil der sjældent blive gjort Anvendelse af denne Paragraf, fordi Ekspropriationen vil være kostbar; dog haves delvist til Brug i dette Øjemed den saakaldte »Bevillingsfond«. Medens Beskatningen paa Udskænkning af Alkohol i Øjeblikket kun hviler paa Brændevinsudskænkning, bør det efter Forslaget hvile paa al Alkoholudskænkning, og de derved indvundne Midler samles i et »Bevillingsfond«, der som sagt kan anvendes til deraf at udrede Ekspropriationsbeløbene. De, der tjene ved, at en Beværtning eksproprieres, blive de andre Beværtninger, der faa en Konkurrent mindre, og det staar derfor i god Samklang hermed, at det saa ogsaa bliver Beværterne selv, der gennem Bevillingsfonden komme til at betale Ekspropriationen. Nævnte Fonds Midler kan dernæst ogsaa anvendes til Dækning af Udgifter ved tvangsindlagte Alkoholister, atter i god Overensstemmelse med, at Alkoholtrafikken selv kommer til at betale for sine Ofre.

Jeg kommer nu til Lovforslagets 2den Kategori, nemlig: Gæstgiveri, Hoteller, Herbergeri. Ved Ordningen af denne Kategori møder der den Vanskelighed, at man jo ikke godt kan sætte nogen Grænse for deres Antal, idet det ikke paa Forhaand kan beregnes, hvor stort et Sengeantal, der kan blive Brug for, og paa den anden Side, at hvis man giver Gæstgiverne uden Antalsbegrænsning Ret til at beværte enhver som helst, bliver i Virkeligheden Beværternæringen fri. Efter den nugældende Praksis følger med Retten til Gæstgiveri, naar Gæstgiveriet virkelig drives, ogsaa Retten til at beværte alle og enhver. At give Vedkommende almindelig Beværterret betinget af, at han holder et virkeligt Gæstgiveri, vil i Praksis vise sig uheldigt, hvad enten man blot lægger Vægten paa, om Vedkommende har Gæstgiveriindretning eller paa, om han virkelig benytter Indretningen til at drive Gæstgiveri. I førstnævnte Tilfælde kommer man blot til den latterlige Farce, at Beværtingens Lovlighed afhænger af, at der staar et vist Antal opredte Senge til ingen Nytte og i sidst-

nævnte Tilfælde vil det findes ligesaa urimeligt, om Værten, naar Hotellet en Tid ikke er besøgt, skulde standse Beværtningen, skønt den var stærkt frekventeret.

Lovforslaget gaar ud paa, at Gæstgiveriadkomsten kun giver Ret til at beværte de boende Gæster (Nattegæster), medens der maa erhverves særligt Beværterborgerskab for at have Ret til at beværte andre. Ganske vist vil det ved de større Hoteller være meningsløst at lade det store Serveringsapparat være ene anvendeligt til boende Gæster, men de store Hoteller vil ogsaa altid hos Nævnet kunne skaffe sig et Beværterborgerskab eller i al Fald vilde de kunne optage en Associé med Borgerskab i Forretningen, og her har man ment at kunne gaa det fornævnte Skridt videre ved i dette Tilfælde ikke at kræve, at Associéen skal være virkelig Medindehaver af Beværtningen. Derved mener man tillige at opnaa, at de uheldige Beværtninger, som ikke betale sig, ville faa Tendens til at falde bort dermed, at deres Borgerskaber drages til Nytte i samfundsnyttigere Bedrifter. De mindre Gæstgiverier er der ingen Grund til at give Ret til Beværtning, hvis de ikke kan skaffe sig et Borgerskab; deres Serveringsapparat behøver ikke for Nattegæsternes Vedkommende at være saa stort, at det naturligt ogsaa anvendes til offentlig Beværtning.

Som en sidste Regulering i dette Forhold kan Indenrigsministeren ved særlig Bevilling komme den Hotelvært til Hjælp, som i Øjeblikket er forlegen for et Beværterborgerskab. Hvorledes kan man nu imidlertid hindre Hotellerne og Gæstgiverierne i at beværte andre end de der boende Gæster? Ja, det kan jo ikke være vanskeligere, end det i Øjeblikket er at hindre de mange Hotels garnis, Pensioner m. v. i at beværte andre end de Folk, der bo der. Naturligvis kan det ikke helt forhindres, men Faren ved ulovlig Udskænkning i Hotellerne kan heller aldrig blive saa stor, da de ikke kunne holde offentlig Beværtning; saasnt Bedriften udarter til offentlig Beværtning, vil Forholdet blive let at ramme.

Om tvende Personers Ret over samme Livsforsikring.

Foredrag

d. 30. Marts 1908 af cand. juris *Axel Borgen* med efterfølgende Diskussion.

I et af de første Hæfter i Ugeskrift for Retsvæsen for i Aar findes optagen en Afhandling af Overretssagfører Carl Skibsted med samme Titel, som jeg har givet de Bemærkninger, jeg skal have den Ære at fremsætte i Aften. I stærk Modstrid med, hvad der ellers læres i Forsikringslitteraturen, gør Forfatteren sig i denne Afhandling til Talsmand for, at Livsforsikringspolicer betragtes og behandles ud fra almindelige formueretlige Grundsætninger, og saavel paa Grund heraf som ogsaa og maaske særlig, fordi det er bekendt, at Forfatteren er Lederen af et af vore største Livsforsikringsselskaber, kunde det ventes, at hans Afhandling vilde vække en Del Opsigt. Allerede i det næste Nr. af Ugeskrift for Retsvæsen fremkom en skarp Protest fra Højesteretssagfører Bache, der bebudede en nærmere Redegørelse i Tidsskrift for Retsvidenskab, derefter fremkom en Imødegaaelse fra Cand. Jarner, der — betegnende nok — for Forsikringslitteraturen — begyndte med at bebrejde Overretssagfører Skibsted, at han som praktisk Forsikringsmand brød ud af Rækkerne, og endelig er i Udskrift for Retsvæsen optagen en Modartikel fra Auditør Zahlmann, der begyndte med at udtale, at der ikke var en eneste Linie i Overretssagfører Skibsteds Afhandling, som han kunde tiltræde, og som endte med at forekaste den juridiske Direktør for et af vore største Livsforsikringsselskaber Mangel paa

rigtig Forstaaelse af Livsforsikringskontraktens Natur. Naar jeg nu i Aften drister mig til at tage Ordet om det samme Emne, behøver jeg ikke at frygte nogen Bebrejdelse for, at jeg bryder ud af Rækkerne, da jeg ikke er knyttet til noget som helst Forsikringssselskab; snarere kunde jeg befrygte den Indvending, at jeg ikke har tilstrækkelig Indsigt i Forsikringsvæsenet til at tale med derom, og jeg søger da ogsaa kun min Adkomst deri, at jeg i en over 15-aarig Virksomhed med Skiftevæsen har haft adskillig Lejlighed til at se disse Dokumenter paa nært Hold, og jeg skal straks tilføje, at jeg ingenlunde har været begejstret over den Retsudøvelse, som finder Sted paa Grundlag af dem.

Inden jeg gaar over til mit egentlige Emne, tror jeg, at det vil være heldigt at fremstille de Synspunkter, fra hvilke Livsforsikringsvirksomheden i Tidens Løb er bleven set, og jeg skal derfor give en ganske kort historisk Oversigt derover. I Følge de fleste Lærdes Mening maa Livsforsikringsinstitutionen i sit Udspring føres tilbage til den Barmhjertighedsgærrning, som i Middelalderen udøvedes af de forskellige Munkeordener, og som satte sine Spor i de forskellige Sygekasser, Hjælpekasser, Gildeskasser, Tontiner m. v. Drivfjederen var altsaa den almindelige kristelige Pligt til at hjælpe, og ligesom den hele Virksomhed derfor faldt udenfor juridisk Bedømmelse, saaledes var den i sin Indretning højst primitiv. Imidlertid gav denne Begyndelse Anledning til en Undersøgelse af Dødsfalds Hyppighed indenfor de forskellige Aldersklasser, og efter at et tilstrækkeligt Materiale i saa Henseende var samlet, kunde man ved Statistikens og Arithmetikens Hjælp begynde paa den egentlige Livsforsikringsvirksomhed. Efter sin hele tekniske Indretning var denne en Storbedrift; den kunde derfor ikke varetages af Enkeltmand, men gik over til Selskaber, der altsaa drev Virksomheden som Forretning for at søge Gevinst derved. Herved kom Livsforsikringsvirksomheden indenfor faste juridiske Rammer, men samtidig mistede den sit ethiske Fodfæste, og det mærkedes snart. I Kraft af det Hasardmoment, som er tilstede i enhver Forsikringskontrakt og saaledes ogsaa i Livsforsikringskontrakten,

begyndte den ret hurtigt at udarte, navnlig paa den Maade, at det blev en ren Mani at tegne Livsforsikring paa Tredjemands, særlig højtstaaende Personers — Suveræners, Statsmænds — Liv, og i Tider, hvor det ikke kom an paa et Menneskeliv mere eller mindre, kunde dette være betænkeligt nok. En Reaktion indtraadte da ogsaa. Særlig fra kirkelig Side blev det gjort gældende ikke alene, at Livsforsikringskontrakten var en Hasardkontrakt, men ogsaa, og navnlig, at det netop var Døden, som var gjort til Hasardmoment, og en kraftig Agitation rejste sig paa dette Grundlag mod den hele Institution, saaledes at Følgen blev, at Lovgivningerne efterhaanden stillede sig fjendtlig overfor den, i Frankrig endog nægtede Livsforsikringskontrakten retlig Anerkendelse. Imidlertid maatte det være klart, at det gode og sunde i Livsforsikringstanken ikke saaledes kunstig kunde holdes nede, men forinden den kunde vinde frem igen, var det naturligvis nødvendigt, at der virkelig ogsaa var noget godt og sundt i Tanken, og at den moralske Fordømmelsesdom, som var faldet over Livsforsikringsinstitutionen, ikke var retfærdig, og Bestræbelserne herfor affødte en frodig Literatur, der efter sit hele Formaal maatte blive temmelig abstrakt. Man opnaaede imidlertid, hvad man vilde; man fik konstateret, at Livsforsikringskontrakten var en Forsørgelseskontrakt, der havde sin egentlige Domæne indenfor Familie kredsen, hvis Overhoved paa den Maade kunde sørge for sine Efterladte, naar Døden bortrev ham, og ud fra dette Udgangspunkt kunde man endvidere konstatere baade, at Livsforsikringsinstitutionen tjente et Samfundsøjemed, idet den befriede Samfundet for Trængende, som ellers vilde falde tilbage paa det, og at den i sin inderste Grundvold var moralsk, var — som en tysk Jurist har udtrykt sig — Virkeliggørelsen af Budet: Du skal elske din Næste som Dig selv. Da man var kommen saa vidt og havde faaet dette banket ind i den almindelige Bevidsthed, var de kirkelige Betænkeligheder naturligvis fjærnede; Lovgivningerne begyndte da ogsaa efterhaanden at trække i Land, og nu til Dags er det overalt i de moderne Lovgivninger saa langt fra, at Livsforsikringsinstitutionen møder nogen Modstand, at den

langt snarere nyder virksom positiv Støtte paa adskillige Omraader. Herhjemme fik den sin vistnok første officielle Bekræftelse ved Oprettelsen af Forsørgelsesanstalten af 1841, og den har derefter vundet rivende frem, indtil den fejrede en stor Triumf ved Loven af 29 Marts 1904, der hjemlede alle Forsikringssummer, tegnede hos her i Landet anerkendte Livsforsikringsselskaber, Fritagelse for Retsforfølgning. Her hjemme er det nu i Ly af Lovgivningen en Hverdagsbegivenhed, at ved en Forsikringstagers Død inkasserer hans Enke, Barn eller maaske endog en Vildtfremmed uanfægtet hans sammensparede Policekapital paa flere tusinde Kroner, medens hans Husvært, Læge, Tyende, Skat og en Hærskare af uprivilegerede Kreditorer maa nøjes med hans Indbo, hvoraf endog forlods skal udredes Udgifterne til hans standsmæssige og altid bekestelige Begravelse.

Det være nu langt fra mig at underkende Livsforsikringens Betydning for Samfundet. Enhver, der har tegnet en Livsforsikring i Forsørgelsesøjemed, er fortrolig med den Følelse af Tryghed, det giver at vide Ens Efterladte sikrede, naar man selv gaar bort, og for enhver Jurist er det jo bekendt, hvilken mægtig Rolle Livsforsikringen efterhaanden er kommen til at spille for Kreditlivet — det er derfor ikke med Urette, naar en tysk Jurist har kaldt Livsforsikringen for Statistikens fornemste Triumf. Det forekommer mig imidlertid, at Overretssagfører Skibsted har Ret, naar han udtaler, at den retlige Tilstand, vi er naaet til, i lige Grad strider mod Kreditorernes Ret og mod Tvangsarveretten, og det synes mig ligeledes utvivlsomt, at Overretssagfører Skibsted har Ret, naar han udtaler, at man ikke længer kan karakterisere Livsforsikringskontrakten som en Forsørgelseskontrakt — det er i Virkeligheden kun et Mindretal af Tilfælde, hvor en Livsforsikringspolice baade er anlagt og ogsaa i sit hele Forløb er vedligeholdt som Forsørgelsespolice. Trods den Modsigelse, som Overretssagfører Skibsteds Indlæg har mødt og vel ogsaa fremdeles vil møde fra Forsikringsselskabernes Side, staar det for mig som ganske utvivlsomt, at hans Grundsynspunkt er det eneste rigtige, og man maa haabe, at hans Indlæg maa

give Anledning til en levende Debat om Forsikringskontraktens hele retlige Natur, og at man ikke vil være bange for at underkaste den nu herskende Mening i saa Henseende en fornyet grundig Revision.

Men medens jeg saaledes er enig med Overretssagfører Skibsted i hans Grundsynspunkt, er jeg derimod ikke enig med ham i de Konsekvenser, han drager. Jeg skal nu lade hans Betragtninger ligge, forsaavidt de beskæftige sig med en Undersøgelse af den positive Ret; thi for det første er en saadan Undersøgelse altid temmelig kedsommelig, og dernæst egner den sig navnlig her, hvor det drejer sig om Paragrafer som Konkursl. § 27, næppe til mundtligt Foredrag; jeg skal alene bemærke, at ogsaa jeg nærer Tvivl om, hvorvidt de positive Resultater, som Forfatteren vil hævde, ere rigtige, ligesom det i det hele forekommer mig, at Forfatterens Argumentation er noget søgt. Hvad dernæst angaar Overretssagfører Skibsteds Undersøgelse ud fra Forholdets Natur, da gaar hans Grundsynspunkt, som alt omtalt, jo ud paa, at Livsforsikringspolicer bør betragtes og behandles som almindelige Formueobjekter, og saavidt jeg har forstaaet ham, gaar hans Anskuelse endvidere ud paa, at Livsforsikringspolicer som Følge heraf skulle kunne være Genstand for Kreditorers Forfølgning paa samme Maade som ethvert andet almindeligt Formuegode. At Forsikringsselskaberne protestere mod denne Konsekvens, staar for mig som ganske naturligt — deres Realisation vilde sikkert forvolde den hele Livsforsikringsvirksomhed ubodelig Skade — men der er formentlig en Mellemvej at gaa, idet der er en Ejendommelighed ved Livsforsikringskontrakten, som stiller denne Kontrakt udenfor alle andre Kontrakter; en Ejendommelighed, som jeg ikke har set berørt i den forøvrigt meget lille Del af Forsikringslitteraturen, hvormed jeg har gjort mig bekendt, og som derfor formentlig ikke tidligere har været paaagtet.

Til nærmere Belysning heraf skal jeg begynde med at omtale en Skiftekommissions Decision, som findes refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1906 pag. 387. En Enkemand vilde gifte sig paany og begærede i den Anledning Skifte med sine

Børn af første Ægteskab. Paa Skiftet oplystes det, at Enkemanden ejede en Livsforsikringspolice med Udbetaling i levende Live, stor 5000 Mark — den var tegnet i et tysk Forsikringsselskab — men han paastod, at denne Police ikke udgjorde noget Fællesboet tilhørende Aktiv, og at den derfor burde holdes udenfor Skiftet. En af Arvingerne paastod derimod, at Policen med dens Genkøbsværdi, der var opgjort til Kr. 2374,86, skulde inddrages i Boet og komme til Deling med Arvingerne. Skiftekommissionen gav Arvingen Medhold, idet den udtalte, at da det beroede paa Enkemandens vilkaarlige Afgørelse, om han vilde oppebære Policens Opløsningsværdi, mod eller uden Vederlag overdrage Ejendomsretten over den til andre eller selv hæve Beløbet, forsaavidt han maatte være i Live, og da det var oplyst, at Policen havde en Opløsningsværdi, fandtes denne at maatte beregnes Boets Indgæld tilgode, »medens det« — som det videre hedder — »i Medfør af Skiftelovens § 60, sidste Stk., maa staa Enkemanden frit for at hindre Policens Opløsning mod kontant at udbetale sine Medarvinger de Beløb, som efter Boets endelige Opgørelse forholdsvis maatte tilkomme dem af den ommeldte Opløsningsværdi«.

Der kan næppe være nogen Tvivl om, at denne Decision ud fra den gældende Retsopfattelse er rigtig, og dog ere dens Konsekvenser ikke tiltalende. Tænker man sig — for at holde Tilfældet rent — at en 50-aarig Enkemand, der i sine unge Dage har tegnet en Livsforsikring paa 10,000 Kr., ikke ejer andet end netop Policen og sine Gangklæder, men paa den anden Side ingen Gæld har — et ingenlunde upraktisk Tilfælde — og tænker vi os endvidere, at Policens Genkøbsværdi paa Skiftets Begyndelsestid udgør 4800 Kr. og Broderlodden $\frac{1}{4}$, bliver det Beløb, som tilkommer Børnene af første Ægteskab, 1800 Kr., og dette Beløb maa altsaa Enkemanden skaffe til Veje for at kunne beholde Policen i Fred. Den mildeste Maade, hvorpaa han kan gøre det, er ved at belaaene Policen hos vedkommende Selskab — noget, som vist nu til Dags altid staar ham aabent — men herved maa erindres, at saadant Laan jo skal forrentes; og hvis Forholdet nu i

Forvejen stiller sig saaledes, at Enkemanden kun med Nød og næppe har været i Stand til at betale Præmien, vil han som fornuftig Mand naturligvis nære overvejende Betænkelse ved ogsaa at paadrage sig en ikke ringe Renteforpligtelse, og han vil da — saaledes som det jo ogsaa sker i det praktiske Liv — se sig nødsaget til at give Slip paa Policen. Dette drager imidlertid paa dobbelt Maade uheldige Følger efter sig. For det første betyder det et direkte Formuespild for ham; i denne Henseende maa det nemlig erindres, at det, at Enkemanden faar Genkøbsværdien udbetalt, langt fra betyder, at han faar sine samlede Præmier igen; en Del af Præmierne er medgaaet til Selskabets Driftsomkostninger, en anden Del til Dækning af de i Aarenes Løb forfaldne Risikoer og endnu en Del eventuelt til Overskud til Aktionærene, og det bliver altsaa kun Præmiernes Beløb — disse Andele, som Enkemanden faar godtgjort, naar han opløser Policen. Men Opløsningen betyder ikke alene et økonomisk Spild for Enkemanden, hvad værre er, den betyder tillige, at han faktisk har mistet enhver Chance for paany at blive livsforsikret: han er bleven for gammel, saa at det ikke kan betale sig for ham at tegne ny Forsikring, eller han har i Mellemtiden paadraget sig en Lidelse, saa at han overhovedet ikke kan blive antagen, om han end var nok saa velhavende. Det er umiddelbart indlysende, at disse Resultater ere stødende, men de ere nærmere beset ogsaa i Strid med Livsforsikringskontraktens Natur. Man har draget Sammenligning mellem Indskud paa Sparekassebog og Vedligeholdelse af en Livsforsikringspolice, men der er stor Forskel paa disse Retshandler og en Forskel, der netop er i Stand til at belyse det ejendommelige, der er ved Livsforsikringskontrakten. Naar en Mand sætter sine Penge ind paa Sparekassebog, gør han det nu til Dags for at være fri for selv at passe paa dem, og dette gør han saa meget des heller, som han oven i Købet faar et Vederlag derfor i Form af Rente; paa den anden Side vil han have Pengene til Disposition, naar han har Brug for dem, og Forholdet er derfor ordnet saaledes, at han kan hæve, naar han vil; Forholdet kan naturligvis i det enkelte Tilfælde stille sig

saaledes, at Manden sætter sine Penge i Sparekasse for at spare, men dette er et rent subjektivt Moment, objektivt foreligger der intet derom. Ganske anderledes stiller Sagen sig ved Livsforsikringspolicer; af selve Policens Tekst fremgaar det ikke blot, at Forsikringstageren vil spare sammen, men ogsaa, hvor meget han vil spare sammen, og hvornaar han vil have Beløbet til Disposition; som en rød Traad gaar dette Formaal gennem hele Forsikringskontrakten lige fra dens første Begyndelse — Forsikringstagerens Antagelse — gennem hele dens Forløb — Præmiernes Beregning m. v., og Forsikringskontrakten med dens Endemaal er derfor en organisk Helhed, der ikke kan opløses under sit Forløb, uden at der gaar noget til Spilde. Fra Forsikringstagerens egen Side truer en ikke ringe Fare i saa Henseende derved, at han i et Tilfælde af Opløsning faar Genkøbsværdien udbetalt; naar han er i Pengetrang, er dette en farlig Lokkemad, og jeg kunde tænke mig — men dette er naturligvis kun en Tanke — at Forsikringsselskaberne ere komne ind paa den med Forsikringskontraktens Øjemed i saa høj Grad stridende Belaaning af Policer, fordi der derved gives Forsikringstageren en Mulighed for at holde den Ild vedlige, som ellers uigenkaldelig vilde være slukt. Men medens man saaledes har forstaaet at betrygge Forsikringskontrakten mod de Fristelser, som den frembyder for Forsikringstageren, bør Kontrakten ogsaa værnes mod Angreb fra Tredjemands Side, og i saa Henseende synes den Betragtning at være afgørende, at naar Lovgivningen overhovedet yder Livsforsikringskontrakten retlig Anerkendelse, altsaa anerkender, at det Formaal, som Forsikringstageren derigennem forfølger, er godt og attraaværdigt, bør den ogsaa give ham Ro til at arbejde mod dette hans Maal. Hermed er det imidlertid meget vel foreneligt, at Livsforsikringspolicen betragtes som et almindeligt Formuegode, og det er ogsaa meget vel foreneligt dermed, at den inddrages til Deling paa Skiftet — noget, som synes at være en ligefrem Følge deraf, at den er vedligeholdet ved Fællesboets Midler, men ét er ikke foreneligt dermed, og det er, at Boet tager Kontrakten ud af Enkemandens Haand og derved ikke alene forspilder økono-

miske Værdier for ham, men ogsaa fratager ham en Chance, som ingensinde kommer igen. Det gælder da om at finde en Udvej, som tager Hensyn til begge Sider, og denne Udvej mener jeg ligger deri, at man paa Skiftet foreløbig kun giver Børnene af første Ægteskab en ideel Andel i Policen. medens man lader dem vente med Udbetalingen, indtil Policen bliver effektiv eller opløses, og sikrer dem i saa Henseende dels ved Meddelelse til Selskabet, dels ved Paategning paa Plicedokumentet. Paa denne Maade faar Børnene netop en saadan Ret, som de efter det forhaandenværende Aktivs Beskaffenhed kunne gøre Krav paa, og Enkemanden paa sin Side mister kun, hvad han efter Formuefællesskabets Natur nødvendigvis maa miste; som hidtil vedbliver han at have en Ejers Raadighed over Policen, han kan sælge den, vedligeholde den eller opløse den ganske, som han vil, men han maa naturligvis respektere den Behæftelse, som ved Skiftet er lagt paa den, og selv denne Behæftelse kan han maaske i Tidens Løb frigøre sig for, idet det naturligvis maa staa ham frit for til enhver Tid at udløse Børnene kontant enten een ad Gangen eller samtlige paa een Gang.

Naar jeg er begyndt med det refererede Skiftetilfælde, er Grunden dels den, at den Tanke, jeg har forsøgt at fremsætte, faldt mig ind den Gang, da Skiftekommissionens Decision blev afsagt, dels den, at vi her befinde os paa et Omraade, hvor Domsmyndigheden ikke er hindret af positive Lovbestemmelser, og hvor en Diskussion derfor ikke paa Forhaand er haabløs. Jeg maa imidlertid indrømme, at Spørgsmaalets praktiske Betydning paa det her omhandlede Felt, hvor den længstlevende Ægtefælle skifter med den førstafdødes Børn, ikke er synderlig stor. Det Tilfælde, som jeg forudsatte, nemlig at Enkemanden foruden Policen ikke ejer andet end sin Garderobe, kan forekomme, men hyppig er det naturligvis ikke. Mere praktiske ere de Tilfælde, hvor Enkemanden foruden Policen kun ejer sit Indbo, idet Erfaringen jo viser, at Folk holder til det yderste paa deres Indbo og heller lader alle andre Aktiver fare end netop dette Aktiv. I Størsteparten af Tilfælde, hvor der foruden Policen er en Flerhed af Ak-

tiver, faar Spørgsmaalet ingen Betydning; her har nemlig Enkemanden den Udvej at anvise Børnene Udlæg i de andre Aktiver, saaledes at han selv kan beholde Policen uantastet, og efter Beskaffenheden af den opsatte Ret, som et Udlæg i Policen betyder, maatte det vel ogsaa antages, at Enkemanden er pligtig til fortrinsvis selv at tage Policens Genkøbsværdi som Andel af det ham i Boet tilkommende. Sin egentlige Betydning har Spørgsmaalet derimod i Forhold til Forsikringstagerens Kreditorer, og det er ogsaa paa dette Punkt, at Forsikrings-selskaberne staa skarpest paa deres Interessenters Side. I saa Henseende hævde Selskaberne, at Forsørgelses-hensynet er af saa stor Vigtighed for Samfundet, at det bør værnes mod Angreb udefra, og naar man herimod gør gældende, at Forsikringspolicer ofte tegnes som Kreditmiddel, pantsættes, ja endog belaanes hos Selskaberne selv, vil de sikkert indvende, at et er, hvad Forsikringstageren gør, et andet, hvad andre skulle have Lov til at gøre; endelig vil Selskaberne sikkert hævde, at i alle Tilfælde, hvor Forsikringstageren ikke selv har pantsat Policen, maa den betragtes som Forsørgelses-police og respekteres som saadan, og de ville endog hævde dette, naar Policen lyder paa Forsikringstageren selv eller hans Bo som rette Modtager. Overfor disse Betragtninger gør Overretssagfører Skibsted gældende, at naar en insolvent Forsikringstager holder en Police vedlige, kan han kun gøre det enten ved at stifte Gæld eller ved at undlade at betale Gæld, men synderlig langt kan man ikke komme ud fra denne Argumentation, og navnlig kan den ikke føre til det af Hr. Skibsted forsvarede Resultat, at Forsikringspolicer skulle kunne være Genstand for Kreditorers Forfølgning i samme Omfang som almindelige Formuegoder; i sin Konsekvens kan den vel føre til, at en Police i sin Helhed kan angribes af Kreditorerne, naar den nemlig baade er anlagt og i sit hele Forløb er vedligeholdt under Forsikringstagerens Insolvens, men er den f. Eks. anlagt og vedligeholdt i en Række gode Aar og derefter vedligeholdt i en Række Aar, hvor Forsikringstageren var insolvent, bliver Konsekvensen, at Policen kun kan angribes for en saa stor Værdi, som modsvarer de daarlige

Aar, og denne sidste Konsekvens strider mod almindelige Regler, idet der jo ikke er nogen Tvivl om, at det ikke kan frelse mit Indbo fra at blive inddraget i mit Konkursbo, at jeg har anskaffet det paa en Tid, hvor jeg var solvent og altsaa havde Raad dertil. Afgørende overfor Selskaberne synes derimod den Betragtning at være, som er gjort gældende overfor Skiftekommissionen i den Decision, som jeg før citerede; thi naar Forholdet er saaledes — og herom kan der jo ikke være mindste Tvivl — at det beror paa Forsikrings-tagerens egen vilkaarlige Afgørelse, om han vil oppebære Policens Opløsningsværdi, mod eller uden Vederlag overdrage Ejendomsretten over den til andre eller eventuelt selv hæve Beløbet, vil dette jo i Virkeligheden sige, -at Policen i hans Haand er et ganske almindeligt Formueobjekt, og til at behandle det anderledes kan en Henvisning til Forsørgelses-hensynet saa meget mindre have Betydning, som dette Hensyn er af højst flygtig Karakter, gør sig gældende i Dag, men er forsvunden i Morgen. Idet jeg altsaa herefter mener, at Udgangspunktet bør være, at Livsforsikringspolicer er et Aktiv for Forsikringstageren ligesom ethvert andet almindeligt Formuegode, bliver Konsekvensen, at Policen kan være Genstand for Kreditorers Forfølgning til enhver Tid, men her gør Forsikringskontraktens ejendommelige Natur, saaledes som jeg før udviklede den, sig gældende: Eksekutionshaveren kan ikke nu faa Fyldestgørelse af Policens Genkøbsværdi, han faar kun en forbeholdt Ret dertil, en Ret, som først bliver effektiv, naar Policen selv bliver effektiv eller opløses af Forsikringstageren, og Eksekutionshaveren maa altsaa i saa Henseende sikre sig ved fornøden Forkyndelse for Selskabet. Gaar Forsikringstageren fallit, lægger Konkursboet Haanden paa Genkøbsværdien i Konkursøjeblikket, men heller ikke Konkursboet faar andet end en forbeholdt Ret, og saafremt ikke anden Ordning kan træffes f. Eks. ved Salg af Genkøbsværdien mod Rabat, maa Boet altsaa til sin Tid, naar dets Ret bliver effektiv, reassumeres til yderligere Udlodning mellem Kreditorerne. Men i alle Tilfælde, hvad enten Policen har været Genstand for Enkeltforfølgning eller er inddraget i Fallitboet.

vedbliver Forsikringstageren at være Ejer af Policen; han maa naturligvis respektere den derpaa lagte eksekutive Behæftelse, men Muligheden for at føre Kontrakten igennem efter dens Bestemmelse er dog retlig bevaret for ham, ligesom den Mulighed jo ikke er udelukket, at han kan blive sat i Stand til at udløse Behæftelsen, saaledes at han kan efterlade sig Policen fri og uantastet.

Jeg skal endnu i denne Forbindelse gøre nogle Bemærkninger om Afkræftelse. Naar man gaar ud fra, at Livsforsikringspolicer er et Aktiv som ethvert andet, er Afkræftelsen begrebsmæssig udelukket, naar Policen lyder paa Forsikringstageren selv eller hans Bo som rette Modtager; den gaar da eo ipso med Konkursen ind i Konkursboet. Derimod kan der blive Tale om Afkræftelse, naar der er gjort Eksekusion i Policen, men Afkræftelsen kan her kun dreje sig om Genkøbsværdien, og om det bliver Eksekutionshaveren eller Boet, der skal oppebære den, kan være Forsikringstageren ligegyldigt. Endvidere kan der være Tale om Afkræftelse overfor Pantsætning; gennemføres Afkræftelsen her, bliver Følgen, at Pantsætningen bortfalder, og at Genkøbsværdien i Stedet for at tjene til Fyldestgørelse for en enkelt Person kommer til Fyldestgørelse for Forsikringstagerens Kreditorer i Almindelighed. Fremdeles kan der blive Tale om Afkræftelse, naar Forsikringstageren har overdraget Policen til Tredjemand ved Salg eller Gave; ogsaa her er det imidlertid kun Genkøbsværdien, som Konkursboet kan gøre sig til Herre over; selve Overdragelsesspørgsmaalet kan Afkræftelsessagen ikke komme ind paa, og idet Ejendomsretten saaledes vedbliver at være hos Tredjemand, faar heller ikke denne Slags Afkræftelse nogen Interesse for Forsikringstageren. Endelig kan der blive Tale om Afkræftelse i Forhold til Selskabet. Det var et Spørgsmaal, som var fremme under Rigsdagsforhandlingerne om Konkursloven, men man lod det ligge, fordi man mente, at saadan Afkræftelse vilde virke forstyrrende paa Selskabernes Beregningsbasis. Jeg kan imidlertid ikke se, at dette er tilstrækkelig Grund til helt at afskære Spørgsmaalet om Afkræftelse i Forhold til Selskaberne; det maa jo nemlig

erindres, at der kun kunde blive Tale om saadan Afkræftelse, naar der forelaa et doløst Forhold fra Selskabets eller dets Repræsentants Side, men er der saadan dolus tilstede, synes der ikke at være mere Grund til at skaane Selskabets Beregninger end til at skaane enhversomhelst anden Kontrahents paa doløst Grundlag hvilende Beregninger. Det synes da ogsaa paa Forhaand at være ganske naturligt at hjemle Afkræftelse overfor Selskabet f. Eks. naar Forsikringstageren paa en Tid, hvor han vidste, at hans Fallit var nær forestaaende, har anvendt en Del af sin Formue til Indkøb af en Livrente, eller han under samme Omstændigheder har anvendt f. Eks. 1000 Kr. til Anlæg af en Livsforsikringspolice, og Selskabet har været vidende om, at hans økonomiske Forfatning var saa slet, og for Konkursboet vilde en saadan Adgang til Afkræftelse betyde en stor Fordel, idet det da vilde faa samtlige de vedkommende Præmiebeløb tilbage, hvilket jo er noget andet og mere end at faa blot Genkøbsværdien udbetalt. Imidlertid maa jeg indrømme, at en Adgang til Afkræftelse overfor Selskabet kommer i Strid med mit Udgangspunkt, idet saadan Afkræftelse jo nødvendigvis maa medføre, at Forsikringskontrakten ophæves, og det er altsaa muligt, at Resultatet til syvende og sidst dog alligevel bliver, at Afkræftelse overfor Selskabet er udelukket, og at Konkursboet i alle Tilfælde maa nøjes med Genkøbsværdien.

Jeg kommer nu til mit sidste Afsnit, nemlig Forholdet overfor Forsikringstagerens Dødsbo; de Bemærkninger, jeg her har at fremsætte, staar ikke i Forbindelse med den Tanke, jeg før forsøgte at fremstille, men er kun nogle almindelige kritiske Bemærkninger. Naar man — hvad jeg synes er det naturlige — betragter Livsforsikringspolicer efter deres Art som henhørende til Gældsbreve, vilde det normale jo være, at de lød paa Forsikringstageren som rette Modtager. Imidlertid er det jo en bekendt Sag, at Policer kun i de færreste Tilfælde lyde saadan, idet tværtimod det hyppigste vil være, at de ere udstedte til Tredjemand som rette Modtager, og denne Kendsgerning har ogsaa sin naturlige Forklaring. For det første den haandgribelige, at Policer, der

lyde paa Tredjemands Navn, efter den gældende Ret betragtes som Forsikringstagerens Dødsbo uvedkommende; de bidrage altsaa ikke til Skifteafgift, ligesaa lidt som de deltage i de øvrige Skifteomkostninger, og de nyde det store Beneficium at være fri for Arveafgift. Men dernæst har Fænomenet sin Forklaring deri, at Selskaberne stadig betragte Forsikringspolicer som Forsørgelsespolicer, og de ville derfor i saa stort Omfang som muligt virke for, at de komme til at lyde paa Tredjemands Navn. Disse Tilegnelser, om jeg saa maa kalde dem, til Tredjemand kunne tit være af en højst ejendommelig Beskaffenhed. Jeg skal anføre nogle Eksempler, som jeg er stødt paa i min praktiske Virksomhed. En Police lød paa »min Hustru« uden Tilføjelse; den var tegnet, inden Manden giftede sig, han døde under sit andet Ægteskab efter at være bleven skilt fra sin første Hustru, og der var saaledes to Hustruer, der kunde gøre Fordring paa hver for sig at være rette Modtager. Eller Policen lød paa »mine Sønner« — der havde været to, men den ene var død forinden, eller den lød paa »min Datter« — der var ogsaa en Adoptivdatter — eller paa »mine Arvinger« — der var Testament og altsaa 2 Sæt Arvinger, baade Arvinger efter Loven og Arvinger i Følge Testament — og endelig skal jeg nævne Tilegnelsen »retmæssige Ihændehaver«, en Tilegnelse, som vistnok er speciel for Statsanstalten for Livsforsikring. Det er mig ikke bekendt, hvorledes Selskaberne forholde sig i Tilfælde som disse, hvor der opstaar Fortolkningsvanskeligheder. Den lige Vej synes at være den at henvise de vedkommende til at faa Tvivlen afgjort ved Domstolene, men det er let forstaaeligt, at det enkelte Selskab ikke holder af at henvise til denne Udvej, der jo nemt kan vække en Misstemning, som vil gaa ud over Selskabet selv, og ser man efter i Domssamlingerne, vil man ogsaa her kun møde et Faatal af disse Tilfælde, som dog efter min Erfaring forekommer ret hyppigt. Selskaberne maa altsaa afgøre disse Tilfælde inden Døre, men hvorledes er mig som sagt ubekendt. En anden Art Tilegnelse skal jeg endnu omtale, og det er den, som nævnes »mine lovlige Arvinger« eller »mine Arvinger efter Loven« som rette Mod-

tagere. Her er jo ingen Tvivl, naar Forsikringstagerens Arvinger efter Loven har overtaget hans Bo som eneste og myndige Arvinger, til »Hvide Bog«, som vi kalder det her i København; efter at der fornylig er falden Højesteretsdom mod Pantekontoret i et lignende Tilfælde, vil en Udskrift af »Hvide Bog« være tilstrækkelig Legitimation overfor Selskabet. Hvis Forsikringstagerens Bo er taget under offentlig Behandling, og der intet Testament er, kan Selskabet komme ud over Vanskeligheden ved at afvente Resultatet af den offentlige Skiftebehandling og altsaa fri sig for Ansvar ved at udbetale til den, som derigennem er konstateret at være de lovlige Arvinger, men denne Udvej frembyder den iøjnefaldende Betænkelighed, at Policehaverne faa Lov til at vente længe, ofte meget længe, og dette vil selvfølgelig fremkalde en Misnøje, som Selskabet ikke kan være tjent med. I alle andre Tilfælde synes Selskabet kun at have den Udvej at lade optage et Tingsvidne til Oplysning om Arveforholdene, men saadant Tingsvidne er ikke altid let at skaffe til Veje, i 1ste. for ikke at tale om 2den Sidelinie vil det næsten altid være umuligt at skaffe det, og i den Tid, jeg har siddet i Vidnekamrene, har jeg ingensinde set et saadant Tingsvidne til Brug for Forsikringsselskaber optaget. Denne Art af Tilfælde synes altsaa Selskaberne ogsaa at maatte afgøre inden Døre, men hvorledes er mig ubekendt og ubegribeligt.

Jeg skal imidlertid vende tilbage til mit Udgangspunkt. Hvad er det overhovedet for en Retssætning, som hjemler den ejendommelige Særstilling, som Livsforsikringspolicer indtager overfor Forsikringstagerens Dødsbo? Hvad er det for en Retssætning, som bevirker, at jeg ved at faa indført en Tredjemands Navn i min Police paa Trods af alle Arveregler kan gøre denne Tredjemand til Ejer af Policesummen ved min Død, skønt han ikke ved noget som helst, end ikke aner Policens Eksistens? Hvad er det for en Retssætning, som bevirker, at disse store Summer ved et Pennestrøg kunne undrages Afgifter til Statskassen, og hvorfor er det endelig ikke nok, at Forsikringstageren selv indfører Tredjemands Navn i Policen, hvorfor skal Selskabets Medvirkning kræves? Jo,

Svaret herpaa er bekendt for enhver her tilstedeværende, det er Teorien om Retshandler in favorem tertii, som leder til disse Resultater. Det maa nu indrømmes, at denne Teori har noget i høj Grad bestikkende ved sig; den er skarp i sine Konturer saavel med Hensyn til det Omraade, hvorpaa den gælder, som ogsaa med Hensyn til de Hovedpunkter, den fastslaar. Men det er oprigtig talt aldrig lykkedes mig rigtig at trænge ind i Teoriens Tankegang. Jeg har saaledes aldrig rigtig kunnet forstaa, hvorfor Selskabets Medvirkning krævedes; det synes dog givet, at det til syvende og sidst dog alene beror paa Forsikringstagerens Villie, om Tredjemand skal have nogen Ret. Jeg har heller aldrig kunnet forstaa, hvorfor den Ret, man giver Forsikringstageren til at opløse, skal falde bort ved hans Død; hvor staar dette, og hvor har man Hjemlen derfor, og endelig har det altid forekommet mig noget mærkværdig bagvendt i de Benævnelser, man bruger: at man kalder Forsikringsselskabet for Løftegiver, Forsikringstageren for Løftemodtager, og den, som skal have hele Retten, blot for Tredjemand. Det hele forekommer mig at være en underlig juridisk Konstruktion. Men hvorfor skal man overhovedet ikke anvende de almindelige Retssætninger? Efter disse stiller Forholdet sig saaledes, at der til Overdragelse af en Police inter vivos kræves en fuldbyrdet Overdragelseserklæring, og naar en Police ligger i Forsikringstagerens Dødsbo, vil den altsaa, uanset at den lyder paa Tredjemands Navn, blive inddraget i Boet først til Fyldestgørelse for Kreditorerne og dernæst til Deling mellem Arvingerne paa sædvanlig Maade. En Følge af denne Ordning vil det ganske vist blive, at Forsikringstageren kan blive afskaaren fra at forsørge en bestemt Person, som han mener fortrinsvis trænger dertil, thi hvis ikke Hensynet til Kreditorerne kommer i Vejen, kan Planens Realisation støde paa Hindringer fra Tvangsarve-lovgivningen, men er man først enig om, at denne Lovgivning er baseret paa sunde Principer — og hertilands er dens Tanke jo i høj Grad indlevet i Folks Bevidsthed — synes der ikke at være nogensomhelst Grund til at fravige den, fordi det er en Livsforsikringspolice, der er Tale om. En anden

Ulempe ved en Ordning efter almindelige Retsgrundsætninger er den, at det derefter bliver klart, at Livsforsikringspolicer ikke længer kunne nyde det i og for sig urimelige Beneficium at være fritagen for Arveafgift. men dette Beneficium vil jo forøvrigt falde bort med den nye Arveafgiftslov, og det skulde ikke undre mig, om Ophævelsen af dette Beneficium skulde have til Følge, at Selskaberne i Tidens Løb fik et noget andet Blik paa Lovforsikringskontraktens hele retlige Natur end de nu har.

Ja, hermed er jeg færdig med, hvad jeg havde paa Hjærte i Aften. Jeg skal kun bede om, at de Bemærkninger, jeg har fremsat, alene maa blive opfattede som Strøtanker. og jeg er forberedt paa, at de ikke vil kunne staa for en nærmere Undersøgelse. Et er jeg imidlertid overbevist om, og det er, at det Spor, som Forsikringsselskaberne ere komne ind paa og saa ihærdig forfølge, er et fejlt Spor; de positive Bestemmelser, vi nu har, vidne nok derom. Enhver, der har forsøgt at sammenstille Konkurslovens Afkræftelsesregler, Loven om Formueforholdet mellem Ægtefæller, forsaavidt den vedrører Policer, og den ny Lov af 1904 om Policers Fritagelse for Retsforfølgning, vil have erfaret, hvor overordentlig vanskeligt for ikke at sige umuligt det er at trænge ind i den positive Forsikringsret. Man maa nu haabe, at den Afhandling, som Højesteretssagfører Bache har bebudet at ville fremkomme med, vil give i alt Fald nogen Vejledning paa dette hidtil saa temmelig udyrkede, men dog saa praktiske vigtige Felt.

Auditor *Zahlmann* mente, at naar man vilde besvare dette særdeles vigtige, økonomiske Spørgsmaal, maatte man først gøre sig klart, hvad Livsforsikring er. Forsikring i det hele taget er et Institut, hvis Grundprincip er Skadefordeling; i sin mest primitive Form opstod den som en Aftale mellem f. Eks. et Sogns Beboere om at dele hver enkelt Brandskade;

man naaede dernæst til at beregne en Præmie, de alle aarlig skulde betale, og saa desuden mulig dække yderligere Tab, der ikke kunde dækkes af Præmiernes Beløb, indtil endelig Forsikringsselskaber overtog hele Risikoen. Dette, at Forsikring er en Skadefordeling, gælder ogsaa Livsforsikringen.

Dernæst maa man ogsaa være klar paa, at Forsikringspræmier — i Modsætning til Sparekasseindsud — ere udgivne Penge, idet de definitivt gaar ud af Forsikringstagerens Lomme og ind i Forsikringsselskabets Kasse. Forsikringstageren beholder kun et obligatorisk Krav tilbage. Han vil dog aldrig kunne faa Præmierne helt tilbagebetalte, men kun »Genkøbsværdien«, nemlig den Del af Præmierne, som i de første Aar oplægges til Brug for de senere Aar, hvor Dødsrisikoen bliver større.

Naar man ud fra disse Forudsætninger gaar til Besvarelsen af Spørgsmaalet: »hvilken Ret opnaar tertius ved Forsikringskontraktens Oprettelse«, maa Svaret, som ogsaa almindelig antaget, lyde paa, at tertius straks faar en Ret til i sin Tid at oppebære Forsikringssummen. Retten stiftes straks, og Retshandlen er altsaa en *dispositio inter vivos*; den Forholdet beherskende Retsregel er den om Retshandler *in favorem tertii*. Naar Indlederen ikke vilde anerkende denne Retsregel for »almindelig Ret« kunde Taleren ikke give ham Medhold heri. Taleren kunde ikke indse, at Forholdet ved Forsikring til Fordel for Tredjemand stillede sig anderledes end, hvis man f. Eks. bestilte en Kurv Champagne at levere til ens Ven paa dennes Fødselsdag; hvis man i saa Tilfælde gik fallit inden Fødselsdagen, vilde dog vist næppe hverken ens Kreditorer (eller i Tilfælde af Dødsfald ens Arvinger) kunne forlange Champagnen inddraget i Boet. Hvorfor da anderledes ved Forsikring til tertius? Pengene ere gaaet ud af ens Lomme og maa derfor være Kreditorerne og Arvingerne uvedkommende.

Da der imidlertid imellem Købet af Champagnen og Forsikringen er den Forskel, at der i sidste Tilfælde findes den opsparede Præmie, altsaa en Værdi, som man til enhver Tid kan gøre i Penge, vilde man maaske heri finde en Foruret-

telse af Kreditorer og Arvinger. Hvad de første angaar, da have disse intet at beklage sig over, saalænge Forsikrings-tageren ikke gør Værdien i Penge, og gør han dette, gaa Pengene jo ind i hans Bo. Heller ikke kan Forsikring til tertius sammenlignes med Døds-gaver, da der er den betydelige Forskel, at ved Døds-gaven sidder Giveren stadig med Ting-
gen, bringer altsaa ikke noget virkeligt Offer af sin Formue og narrer derfor egentlig sine Kreditorer og Arvinger; men ved Forsikringen betaler han aarlig sine Præmier, bringer altsaa stadigt et Offer af sin Formue, saa der er ingen Fare for, at han i Forsikringsøjemed skal anvende flere Midler, end han har Raad til. Taleren endte med at pointere, at man ved Livsforsikring ikke opsparer, men udgiver Penge.

Overretssagfører *Gierring* vilde blot med Hensyn til den hyppigt fremdragne Sammenligning mellem Sparekasseindskud og Livsforsikring til Fordel for tertius henlede Opmærksomheden paa, at som oftest vilde det Beløb, der anvendes til Forsikring, slet ikke være blevet opsaret, hvis Forsikringen var undladt, men ganske simpelt forbrugt, saa at Kreditorerne som Regel ingen Grund havde til at beklage sig. Han mente paa den anden Side, at Forsikringen hyppigt netop tegnedes til Fordel for Kreditorer, for at disse kunde blive dækkede herigennem, hvis Debitor skulde dø, inden Gælden var betalt. Han maatte give Foredragsholderen Medhold i, at de af denne nævnte Tilegnelser vare meget uheldige, og navnlig den i Praksis saa hyppig brugte Tilegnelse: »rette Ihændehaver«, idet han fremdrog et Eksempel, hvor det uheldige i denne Form viste sig særligt grelt. Det rette vilde være, om det blev forlangt, at enhver Police udtrykkelig angav, til hvem Forsikreren ønskede Summen udbetalt.

Højesteretssagfører *Bache* mente, at Indlederen tog for teoretisk paa Spørgsmaalet; vi behøver ikke at fordybe os i de paagældende interessante Problemer; vi havde jo i §§ 39 og 51 i Lov af 29. Marts 1904 en tilstrækkelig klar praktisk Løsning af Spørgsmaalet, idet det her bestemmes, at de forsikrede Summer ere fritagne for enhver Retsforfølgning.

Overretssagfører Skibsted havde nu ganske vist hævdet, at disse Bestemmelser ikke havde den store Rækkevidde, man i Almindelighed antog, thi »de forsikrede Summer« kommer først til Eksistens, naar Forsikrede døde, hvorfor Fogden godt kunde gøre Eksekution i Policen, men blot ikke i de forfaldne i Selskabets Kasse beroende Summer. Dette vilde imidlertid reducere de nævnte §§'ers Betydning til, at de kun udsagde, at Fogden ikke maatte møde op i Selskabets Lokaler, og det maatte paa Forhaand bestemt have Formodningen mod sig, at noget sligt skulde være Lovens Mening. Det kunde da ogsaa nemt paavises, at det ikke var Hensynet til Selskabernes Bekvemmelighed, men derimod til de Forsikredes Sikkerhed, der laa bag nævnte Lovregel. Denne stammer fra Lov af 18. Juni 1870 § 16, og dennes Udtryk igen fra ældre Bestemmelser for de almindelige Enkekasser fra 1761 og 1775, hvor Lovgrunden udtrykkelig angives at være den, at Enken skal være sikker paa at faa Summen udbetalt. Under Forarbejderne til den nye Lov blev det ogsaa i Landstinget udtrykkelig fremhævet overfor det oprindelige Regeringsforslag, der vilde indskrænke Eksekutionsfritagelsen til de i danske Selskaber tegnede Summer, at det her maatte være ligegyldigt, om Selskabet var dansk eller udenlandsk, da man ved nævnte Bestemmelse aldeles ikke tilsigtede at fremme Selskabets Tarv, men udelukkende de forsikredes. Med »forsikrede Summer« mentes utvivlsomt »de tegnede Policer«. Taleren bebudede, at der formentlig allerede i Aar vilde komme til at foreligge en Højesteretsdom, der afgjorde Spørgsmaalet i nævnte Retning. — Taleren maatte iøvrigt hævde, at saalænge Forsikrede levede, var al Ret over Policen hans, da det var ham, der var Medkontrahent og som den forpligtede Part betalte Præmierne, og naar Emnets Titel var: »Tvende Personers Ret over samme Livsforsikring«, saa var dette noget misvisende, idet man straks uvilkaarlig supplerede denne Titel med Ordet »samtidige«, medens der i Virkeligheden var Tale om 2 Tidspunkter, nemlig »i Forsikredes Live« og »ved hans Død«, saaledes at de to Rettigheder ikke konkurrerede. — Paa romansk Retsomraade, hvor ellers Sætningerne om Retshandler

in favorem tertii ikke havde haft Anerkendelse, var man dog, saaledes ved de franske Domstole, naaet til det Resultat, at Forsikringssummen eo ipso ved Forsikredes Død tilfaldt den indsatte begunstigede som en selvstændig Ret; hvorfor skulde saa vi, der anerkendte hine Retssætninger, og derigennem fik en nem Begrundelse af det Resultat, som det praktiske Liv af let iøjnefaldende Grund havde krævet overalt, nemlig at den begunstigede Tredjemand — Hustru eller Børn — umiddelbart ved Dødsfaldet fik en selvstændig, af Dødsboet og dets Solvens uafhængig Ret til Forsikringssummen — søge gennem juridiske Konstruktioner at komme væk derfra? Taleren skulde iøvrigt ikke komme ind paa disse Konstruktioner, idet han som Praktiker var fuldt tilfredsstillet ved dette Faktum, at vi havde 2 Højesteretsdomme, der bekræftede hans Anskuelse, en af 1904 og en af 1907; i begge Tilfælde havde Forsikrede disponeret over Policen gennem Pantsætning, men Højesteret statuerede alligevel i begge Tilfælde, at Forsikringssummen ikke vedkom Dødsboet, men den begunstigede Hustru.

Overretssagfører *C. Skibsted* udtalte, at de af den foregaaende Taler nævnte Højesteretsdomme ikke var overbevisende for ham, idet den ene (af 1907) Dom ikke angik det foreliggende Spørgsmaal, og den anden (af 1904) var saa mærkelig, at man maatte antage den grundet i Forhold, der ikke fremgik af Domsreferaterne, thi ellers skulde man næsten tro, at der var nogen, der havde bildt Højesteret noget ind. Det, Taleren havde ønsket at bidrage til ved sin Artikel i *U. f. R.*, var, at Juristerne skulde faa Følelsen af, at Forsikringsspørgsmaal var noget, de selv meget godt forstod sig paa; saalænge det drejede sig om matematiske Formler og Beregninger laa det ganske vist udenfor Juristens Omraade, men saa snart Spørgsmaalet blev: hvem skal have Pengene, var det Juristernes Sag at svare.

Overfor Auditør Zahlmann vilde han sige, at han ikke kunde finde Sammenligningen mellem Champagnegaven og Forsikring træffende og heller ikke kunde være enig med ham i den skarpe Sondring, han gjorde mellem »at spare« og »at

give Penge ud«. Satte man Penge i en Bank, gik de lige saavel ud af ens Formue, som naar man med dem betalte en Livsforsikring. I begge Tilfælde afleverede man Penge, og det beroede paa Sparekassens og Forsikringsanstaltens Solvens, om man fik Pengene tilbage. Forholdet ved Sparekasseindskud til Tredjemand og Forsikring til Fordel for Tredjemand var ganske det samme.

Indlederen replicerede kort overfor de forskellige Talere.
